

Udskriftsdato: fredag den 17. juli 2026

VEJ nr 9319 af 07/05/2018 (Gældende)

Vejledning om konsekvensanalyser

Ministerium: Finansministeriet

Journalnummer: Digitaliseringsstyrelsen

Vejledning om konsekvensanalyser

Forord

Formålet med denne vejledning er at give en introduktion til udarbejdelse af konsekvensvurderinger. Vejledningen indeholder således retningslinier for konsekvensvurderinger af lovforslag og andre regeringsforslag.

Vejledningen er udarbejdet i 2004 i et samarbejde mellem Finansministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Ligestillingsafdelingen, Miljø- og Fødevareministeriet, Skatteministeriet, Socialministeriet samt Økonomi- og Erhvervsministeriet.

Vejledningen samler de hidtidige separate vejledninger i konsekvensvurderinger fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet (regionale konsekvenser), Miljø- og Fødevareministeriet (miljømæssige konsekvenser) samt Økonomi- og Erhvervsministeriet (erhvervsmæssige konsekvenser).

Vejledningen består af en generel del og en specifik del. Den *generelle del* består af to kapitler med information, der gælder på tværs af de forskellige typer af konsekvensvurderinger. Her beskrives blandt andet, hvorfor og hvornår der skal udarbejdes konsekvensvurderinger, samt hvordan den generelle fremgangsmåde er.

Den *specifikke del* består af fem kapitler, der beskriver de forskellige typer af konsekvensvurderinger: offentlige konsekvenser, administrative konsekvenser for borgerne, erhvervsmæssige konsekvenser, miljømæssige konsekvenser samt andre konsekvenser.

Generelle spørgsmål eller kommentarer til vejledningen kan rettes til Finansministeriet (14. kontor). Specifikke spørgsmål angående en bestemt type af konsekvensvurderinger kan rettes til det ministerium, der er angivet som kontaktministerium i de enkelte kapitler.

Vejledningen supplerer for så vidt angår konsekvensvurderinger Justitsministeriets Vejledning om lovkvalitet og forefindes i elektronisk form på www.oav.dk.

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion

- 1.1. Hvorfor skal der udarbejdes konsekvensvurderinger?
- 1.2. Hvilke konsekvenser skal vurderes?.
- 1.3. Hvem skal udarbejde konsekvensvurderinger?
- 1.4. Hvornår skal konsekvensvurderinger udarbejdes?
- 1.5. Hvilke konsekvenser er væsentlige?
- 1.6. Hvordan skal konsekvensvurderinger formidles?

2. Generel fremgangsmåde ved konsekvensvurderinger

- 2.1. Tre trin
- 2.2. Trin 1: Indledende vurdering (Screening)
- 2.3. Trin 2: Nærmere fastlæggelse af indhold og omfang (Scoping)
- 2.4. Trin 3: Den egentlige vurdering af konsekvenser samt formidling heraf (Assessment)

3. Konsekvenser for den offentlige sektor

- 3.1. Offentlige økonomiske konsekvenser

3.2. Offentlige administrative konsekvenser

4. Administrative konsekvenser for borgerne

5. Erhvervsmæssige konsekvenser

5.1. Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet

5.2. Administrative konsekvenser for erhvervslivet

6. Miljømæssige konsekvenser

7. Andre konsekvenser

7.1. Regionale konsekvenser, herunder for landdistrikter

7.2. Forholdet til den frivillige indsats

7.3. Ligestillingsmæssige konsekvenser

8. Bilag A

9. Checkliste

Kapitel 1

Introduktion

1.1. Hvorfor skal der udarbejdes konsekvensvurderinger?

Formålet med konsekvensvurderinger er at sikre, at konsekvenserne af et lovforslag belyses så grundigt som muligt. Konsekvensvurderinger har en væsentlig funktion i forbindelse med det lovforberedende arbejde, fordi konsekvensvurderinger bidrager til at indkredse, hvordan et givent politisk mål bedst kan opnås.

Det fremgår derfor af *Statsministeriets cirkulære nr. 159 af 16. september 1998 om bemærkninger til lovforslag og andre regeringsforslag og om fremgangsmåden ved udarbejdelse af lovforslag, redegørelser, administrative forskrifter mv.* (herefter *Statsministeriets cirkulære*), at der bør foretages en konsekvensvurdering, hver gang der skal fremsættes lovforslag eller andre regeringsforslag i Folketinget¹⁾.

1.2. Hvilke konsekvenser skal vurderes?

Forud for beskrivelsen af et lovforslags konsekvenser bør der indledningsvist i lovforslagets almindelige bemærkninger kort redegøres for baggrunden for lovforslaget. Der bør herefter mere uddybende redegøres for lovforslagets indhold, jf. *Statsministeriets cirkulære* § 3.

I forbindelse med de indledende beskrivelser i lovforslagets bemærkninger kan det endvidere være hensigtsmæssigt at redegøre kort for formålet med lovforslaget. Fx er formålet med en ny motorvejstrækning typisk at forbedre transportmuligheder og trafiksikkerhed, forkorte rejsetider mv. Tilsvarende tjener et forbud mod salg af tobak og alkohol til personer under 16 år det formål at undgå de skadelige virkninger, der følger af unges tobaksrygning og alkoholindtag.

For at sikre at alle vigtige og relevante konsekvenser af et lovforslag bliver vurderet, er der opstillet en række obligatoriske konsekvenser, som skal belyses.

Det fremgår således af *Statsministeriets cirkulære*, at alle forhold, der vedrører offentlige myndigheder, erhvervslivet, borgere og miljøet, bør vurderes, jf. *boks 1.1*. Herudover bør forholdet til EU-retten undersøges. Til forskel fra de øvrige forhold er der ved forholdet til EU-retten tale om en juridisk vurdering og ikke en egentlig konsekvensvurdering. Af samme årsag er forholdet til EU-retten ikke beskrevet nærmere i vejledningen. Der henvises i stedet til Justitsministeriets vejledning om lovkvalitet.

Ligeledes vil vejledningen ikke beskrive metoder til at vurdere konsekvenser for borgernes retssikkerhed, jf. *Statsministeriets cirkulære*, §11. Der henvises i stedet til *Retssikkerhedskommissionens betænkning nr. 1428/2003* samt *Lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter*.

Obligatoriske konsekvensvurderinger ved fremsættelse af et lovforslag

– Økonomiske konsekvenser for stat, amt og kommune– Implementeringskonsekvenser for stat, amt og kommune– Administrative konsekvenser for borgerne– Væsentlige økonomiske konsekvenser for erhvervslivet– Væsentlige administrative konsekvenser for erhvervslivet– Væsentlige miljømæssige konsekvenser

For at sikre en dækkende beskrivelse af lovforslagets konsekvenser kan der efter omstændighederne også være behov for at beskrive yderligere konsekvenser. Det kan fx dreje sig om regionalpolitiske konsekvenser mv.

I forbindelse med lovforslag om større investeringsprojekter, indførelse af ny offentlig regulering mv. bør det endvidere overvejes i lovbemærkningerne at angive resultaterne af en samfundsøkonomisk konsekvensvurdering. For nærmere information om samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger henvises der til afsnittet om offentlige økonomiske konsekvenser.

Udover en formaliseret samfundsøkonomisk konsekvensvurdering kan det være relevant også at foretage en økonomisk vurdering af de fordelingsmæssige konsekvenser for borgerne. I den forbindelse er det muligt at anvende den såkaldte lovmodel, som er baseret på et datagrundlag, der normalt svarer til en stikprøve på 3,3 pct. af befolkningen.

Med lovmodellen er det muligt at kortlægge provenu- og fordelingsmæssige virkninger af en påtænkt lovændring. Spørgsmål vedr. lovmodellen kan rettes til Finansministeriets 13. kontor.

1.3. Hvem skal udarbejde konsekvensvurderinger?

Det er det enkelte ministeriums ansvar at sørge for, at der udarbejdes konsekvensvurderinger.

Hvis det vurderes, at et lovforslag vil medføre væsentlige økonomiske, administrative eller personale-mæssige konsekvenser for staten eller for andre forvaltningsniveauer, bør den påtænkte løsning tages op til forhandling med Finansministeriet på det tidligst mulige tidspunkt.

Endvidere kan det være hensigtsmæssigt at inddrage andre ministerier, fx Miljø- og Fødevareministeriet ved miljømæssige konsekvenser og Økonomi- og Erhvervsministeriet ved erhvervmæssige konsekvenser.

Ligeledes kan det i visse tilfælde være hensigtsmæssigt at inddrage ekstern bistand og tekniske eksperter (fx ved miljøkonsekvensvurderinger) samt interessenter i form af berørte institutioner, kommuner, interesseorganisationer etc.

Endelig er der truffet politisk beslutning om, at en række ministerier har pligt til at sende deres lovforslag og udkast til bekendtgørelser i høring hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Center for Kvalitet i Erhvervs-Regulering, hvis lovgivningen har administrative konsekvenser for erhvervslivet²).

1.4. Hvornår skal konsekvensvurderinger udarbejdes?

Konsekvensvurderingerne kan med fordel anvendes som et redskab *internt i ressortministeriet* ved udarbejdelse af lovforslag.

Her kan konsekvensvurderingerne bidrage til at identificere, om forslag kan have evt. uønskede konsekvenser. Dermed kan konsekvensvurderingen medvirke til at styrke vurderingen af, om der bør fremsættes et lovforslag eller ej, om et lovforslag eller et udkast til bekendtgørelse bør ændres, eller om der er alternativer til traditionel lovgivning. Brugen af konsekvensvurderinger i den indledende fase i lovgivningsprocessen er dog ikke obligatorisk.

Endvidere er der etableret den praksis, at der skal foretages en foreløbig vurdering af konsekvenser i forbindelse med forberedelsen af regeringens lovprogram. Det er således væsentligt, at formålet med og de forventede effekter af en eventuel lovgivning formuleres på så tidligt et tidspunkt som muligt.

Endelig følger det af *Statsministeriets cirkulære*, at der bør udarbejdes konsekvensvurderinger til brug for bemærkningerne til lovforslag. Her fungerer konsekvensvurderingen som en del af beslutningsgrundlaget ved behandlingen af lovforslaget i Folketinget.

Hvis der under folketingsbehandlingen af et lovforslag fremsættes ændringsforslag af regeringen, bør ændringsforslaget så vidt muligt ledsages af en revurdering af konsekvenserne, jf. *Statsministeriets cirkulære*, § 27.

1.5. Hvilke konsekvenser er væsentlige?

Det fremgår af *Statsministeriets cirkulære*, § 4 og 5, at bemærkningerne til et lovforslag bør indeholde en vurdering af forslaget økonomiske og administrative konsekvenser for den offentlige sektor.

For så vidt angår erhvervsmæssige og miljømæssige konsekvenser, er det præciseret i cirkulæret, at det kun er *væsentlige* konsekvenser af et lovforslag, der skal opgøres jf. *Statsministeriets cirkulære*, § 6 og 7.

Det er ressortministeriet, som skønner, hvad der er væsentligt.

Det skal dog bemærkes, at hvis et lovforslag skønnes at have administrative konsekvenser, er det obligatorisk for en række ministerier at sende forslaget i høring hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Center for Kvalitet i ErhvervsRegulering, jf. fodnote 2.

Når det skal vurderes, om konsekvenser er væsentlige eller ej, skal der tages højde for, hvor mange der berøres, i hvilket omfang og hvor længe de berøres. Der kan således opstilles fire checkspørgsmål til at vurdere, om konsekvenserne er væsentlige, jf. nedenfor. Se endvidere kapitel 6 for så vidt angår miljømæssige konsekvenser.

4 checkspørgsmål vedrørende væsentligheden af konsekvenser:

	<i>Ja/Nej</i>
Berøres meget/mange af lovforslaget, ex antal personer, virksomheder, planter, regioner mv.?	
Påvirkes de/det berørte af lovforslaget i stort omfang?	
Påvirkes de/det berørte af lovforslaget i lang tid?	
Påvirkes mulighederne for at opfylde eventuelle politisk opstillede målsætninger, fx for miljø, sundhed mv.?	

Hvis der blot kan svares bekræftende på ét af de fire stillede spørgsmål, er det sandsynligt, at der er tale om væsentlige konsekvenser. Udgangspunktet bør dog være, at der i tvivlstilfælde bliver gennemført en konsekvensvurdering. Herefter kan det vurderes, om konsekvenserne bør anføres i bemærkningerne til lovforslaget.

Det bør angives i bemærkningerne, hvis et lovforslag ikke forventes at have nogen konsekvenser for den offentlige sektor, eller hvis de forventede konsekvenser på miljø- og erhvervsområdet ikke skønnes at være væsentlige.

1.6. Hvordan skal konsekvensvurderinger formidles?

Den endelige beskrivelse af konsekvenserne indgår i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

I nedenstående boks er det angivet, hvad en konsekvensvurdering bør indeholde.

Når der i vejledningen er anført anbefalinger om konsekvensvurderinger, skal der sondres mellem de anbefalinger, som retter sig mod det interne analysearbejde, og de anbefalinger der knytter sig til selve formidlingen og dermed er eksternt rettet.

Indholdet i konsekvensvurderingen

Beskrivelse af konsekvenserne i de almindelige bemærkninger til lovforslaget skal indeholde følgende:

- Beskrivelse af formålet med lovforslaget i den indledende beskrivelse til de almindelige bemærkninger til lovforslaget
- Beskrivelse af obligatoriske og øvrige relevante konsekvenser
- Beskrivelse af den eksisterende situation/tilstand
- Beskrivelse af hvad/hvem der bliver påvirket
- Beskrivelse af konsekvensernes omfang, fx deres geografiske og tidsmæssige udstrækning
- Beskrivelse af eventuelle afværgeforanstaltninger eller overvågnings- og opfølgingsforanstaltninger for at afhjælpe negative konsekvenser
- En sammenfatning af konsekvenserne i skemaform opdelt i positive og negative konsekvenser

Hvis beskrivelsen af konsekvenserne får et omfang, der rækker ud over bemærkningernes almindelige karakter, kan konsekvensvurderingerne uddybes i en rapport, et notat eller en redegørelse, der kan refereres til i lovforslaget, og som er offentligt tilgængeligt evt. som bilag til lovforslaget.

Det er alene resultaterne af en konsekvensanalyse, som skal formidles i bemærkningerne til et lovforslag. En beskrivelse af fremgangsmåden i konsekvensanalysen og detaljer i analysen skal ikke fremgå af bemærkningerne. Det gælder fx detaljerede beskrivelser af forudsætninger, analysemetoder, datagrundlag og usikkerhed.

Efter redegørelsen for lovforslagets konsekvenser sammenfattes de obligatoriske konsekvensvurderinger i et skema og optrykkes efter lovforslagets almindelige bemærkninger, jf. *Statsministeriets cirkulære*, § 13. Eventuelle øvrige konsekvenser skal ikke anføres i skemaet.

Skemaet er opdelt i positive og negative konsekvenser og kan dermed illustrere, at de vurderede konsekvenser af et lovforslag kan være modsatrettede. Fx kan en miljølov være til gavn for miljøet men samtidig resultere i øgede udgifter for erhvervslivet og måske også betyde mere administration for den offentlige sektor.

Det sammenfattende skema har til formål at give en hurtig oversigt over et forslags forskellige konsekvenser. Skemaet erstatter altså ikke den uddybende redegørelse.

Konsekvensvurderinger bør skrives så let forståeligt som muligt. Hovedreglen bør være, at der ikke forudsættes et detaljeret fagkundskab fra læserens side for at forstå en konsekvensvurdering.

Resumé

Hvorfor? Konsekvensvurderingerne skal udarbejdes for at fremlægge et så gennemarbejdet beslutningsgrundlag som muligt.

Hvem? Ressortministeriet med ansvar for lovforslaget har ansvaret for konsekvensvurderingerne.

Hvornår? Foreløbige konsekvensvurderinger skal udformes ved forberedelsen af regeringens lovprogram for det kommende folketingsår. Den endelige udformning af konsekvensvurderingerne udarbejdes sideløbende med udarbejdelsen af lovforslaget og fremlægges i bemærkningerne til lovforslaget.

Hvilke? Der skal altid foretages en vurdering af offentlige økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser, administrative konsekvenser for borgere, væsentlige økonomiske og administrative erhvervsmæssige konsekvenser samt væsentlige miljømæssige konsekvenser. I det omfang der er øvrige væsentlige konsekvenser som fx regionale eller ligestillingsmæssige konsekvenser, bør de endvidere vurderes.

Hvorfor? Konsekvensvurderingerne skal udarbejdes for at fremlægge et så gennemarbejdet beslutningsgrundlag som muligt.

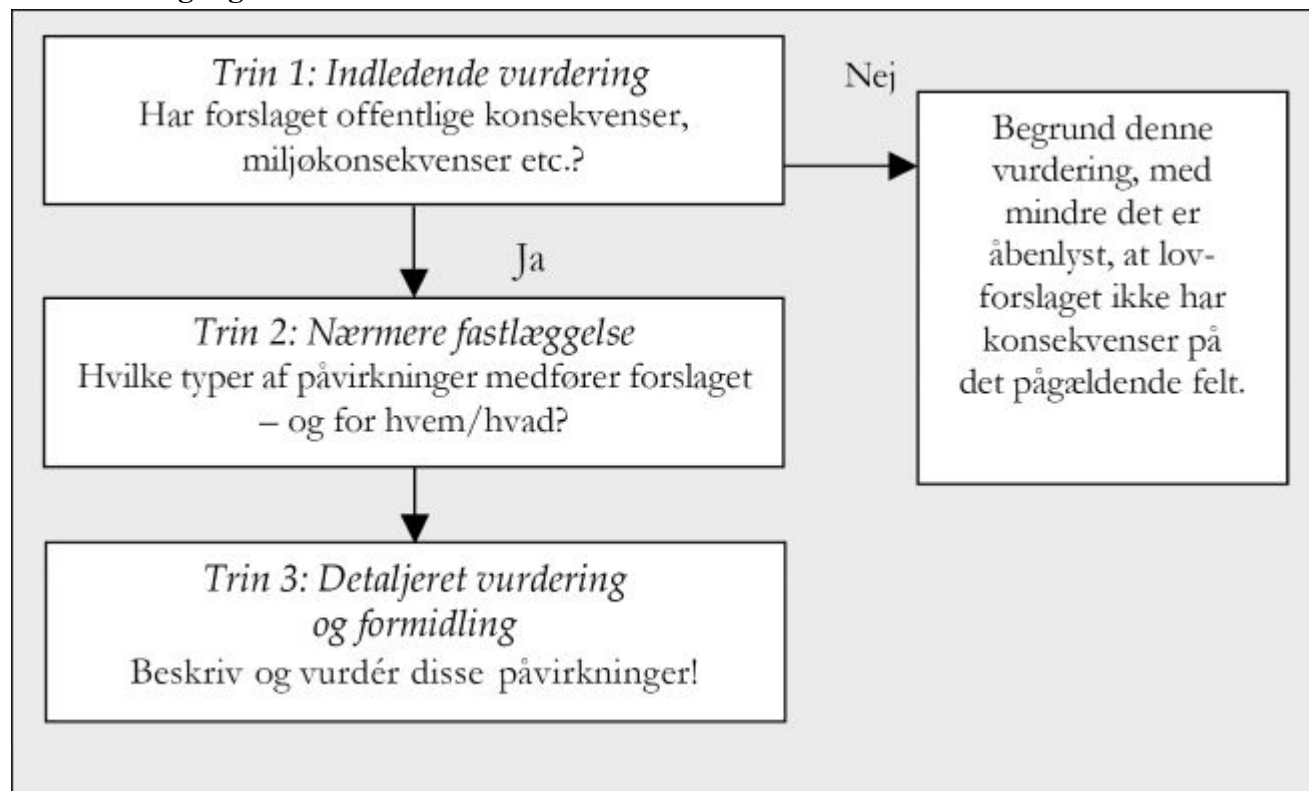
Kapitel 2

Generel fremgangsmåde ved konsekvensvurderinger

2.1. Tre trin

Den generelle fremgangsmåde ved konsekvensvurderinger består af 3 trin, hvor processen strækker sig fra en indledende vurdering til en nærmere fastlæggelse og endelig en detaljeret vurdering og beskrivelse, jf. nedenstående boks.

3-trins-fremgangsmetoden³⁾

2.2. Trin 1: Indledende vurdering (Screening)

I trin 1 foretages der en indledende vurdering af, om der overhovedet *er* offentlige konsekvenser, erhvervsmæssige konsekvenser, miljømæssige konsekvenser etc.

Som hjælp til at vurdere om et lovforslag har de pågældende konsekvenser, er der i de efterfølgende kapitler udarbejdet checklister for de forskellige typer af konsekvenser. Checklisterne er ikke udtømmende, men kan give idéer til, hvilke påvirkninger et forslag kan medføre og dermed til, om forslaget vil have konsekvenser eller ej.

Hvis det vurderes, at forslaget har konsekvenser, skal analysen fortsætte på trin to. Hvis det derimod vurderes, at forslaget ikke har konsekvenser for den offentlige sektor eller væsentlige konsekvenser for erhvervslivet eller miljøet, bør dette oplyses i bemærkningerne og begrundes, med mindre det er åbenlyst, at lovforslaget ikke har konsekvenser på det pågældende felt.

Nedenstående boks viser med udgangspunkt i et lovforslag et eksempel på en indledende vurdering.

Fremgangsmetoden deles op i tre adskilte trin for at strukturere konsekvensvurderingen, men hænger naturligt sammen i den faktiske proces.

Trin 1: Indledende vurdering af forslag til lov om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen

Offentlige konsekvenser:	Ja (udgiftsmæssige og personalemæssige konsekvenser)
Erhvervsmæssige konsekvenser:	Ja

Miljømæssige konsekvenser:	Ja
Administrative konsekvenser for borgere:	Nej (forslaget påfører ikke borgerne nogen administrative opgaver)
Andre konsekvenser:	Ja (forslaget kan have regionale konsekvenser)

Kilde: Udarbejdet med udgangspunkt i konsekvensvurdering af forslag til lov nr. 444 af 1. juni 2003 om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen.

2.3. Trin 2: Nærmere fastlæggelse af indhold og omfang (Scoping)

I trin 2 fastlægges de konsekvenser, der skal undersøges nærmere. Her indkredses forslagets konsekvenser, og det konkretiseres, hvem eller hvad der påvirkes af forslaget. I den nærmere fastlæggelse af hvilke konsekvenser der skal undersøges, kan checklisterne nævnt under trin 1 med fordel anvendes.

Det er væsentligt at være opmærksom på, at et lovforslag kan have såvel direkte som indirekte konsekvenser. Eksempelvis kan et lovforslag om øget kørselsfradrag have direkte positive økonomiske konsekvenser for pendlere og indirekte positive konsekvenser for mobiliteten på arbejdsmarkedet samt befolknings- og indkomstgrundlaget i udkantsområderne. Ligeledes kan konsekvenser variere over tid. Checklisterne bør derfor vurderes ud fra følgende fire spørgsmål:

Vurder konsekvenserne ud fra 4 spørgsmål:

	Ja/Nej
Er der direkte konsekvenser?	
Er der indirekte konsekvenser?	
Er der kortsigtede konsekvenser?	
Er der langsigtede konsekvenser?	

Nedenstående boks viser et eksempel på en nærmere fastlæggelse af, hvilke konsekvenser forslag til lov om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen forventes at have.

Her fremgår det, at en udvidelse af Motorring 3 på *kort sigt* forventes at betyde en offentlig merudgift på ca. 1,5 mia. kr. Dertil kommer en merudgift på *langt sigt* i af form af drift og vedligeholdelse af mere motorvej.

Ligeledes vurderes det, at en udvidelse af Motorring 3 vil betyde, at der er en *direkte* økonomisk udgift for det offentlige men en *indirekte* økonomisk besparelse på de kommunale niveauer som følge af færre færdselsuheld.

Trin 2: Nærmere fastlæggelse af hvilke konsekvenser, der forventes af forslag til lov om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen

<i>Offentlige økonomiske konsekvenser:</i> – Udgift for staten på ca. 1,5 mia. kr.
--

- Merudgifter for staten ved efterfølgende drift og vedligeholdelse
- Amts-/kommunal besparelse som følge af færre færdselsuheld

Offentlige administrative konsekvenser:

- Meradministration for Vejdirektoratet i anlægsfasen

Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet:

- Øget beskæftigelse i bygge- og anlægssektoren i anlægsperioden
- Eventuelt reducerede transportomkostninger

Administrative konsekvenser for erhvervslivet:

- Ingen

Miljømæssige konsekvenser:

- Øget støj- og luftforurening langs motorvejen som følge af øget trafik
- Påvirkninger af værdifulde landskaber, herunder rekreative områder
- Mulige påvirkninger af grundvand
- Muligt behov for deponering af affald, overskudsjord mv.
- Mulige påvirkninger af bygninger og kulturarv

Administrative konsekvenser for borgere:

- Ingen

Kilde: Udarbejdet med udgangspunkt i konsekvensvurdering af forslag til lov nr. 444 af 10. juni 2003 om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen.

Ovenstående eksempel giver en oversigt over, hvilke konsekvenser der skal undersøges og beskrives mere omfattende.

2.4. Trin 3: Den egentlige vurdering af konsekvenser samt formidling heraf (Assessment)

Når trin 1 og 2 er gennemført, og det er indkredset, hvilke typer af konsekvenser et forslag medfører, samt hvem eller hvad der berøres, skal den egentlige vurdering foretages. Resultatet af trin 3 er således en systematisk formidling af et forslags konsekvenser.

Når der skal foretages en vurdering og formidling af et lovforslags konsekvenser, skal nedenstående retningslinier følges, jf. nedenstående boks.

Retningslinier for vurdering og formidling af konsekvenser

Vurdering:

- Vurder som udgangspunkt konsekvenser i forhold til den eksisterende situation
- Kvantificer så vidt muligt opgørelserne
- Opgør konsekvenser i markedspriser, hvis det er muligt
- Opgør konsekvenser over tid i faste priser
- Opgør konsekvenser både før og efter skat
- Anvend som udgangspunkt anerkendte datakilder, der er offentligt tilgængelige
- Inddrag adfærdsændringer i det omfang det er relevant for vurderingen af konsekvenserne

- Vær opmærksom på potentielle konsekvenser ved bemyndigelser i love
- Beskriv opgørelsesmetoder og datagrundlag samt eventuel usikkerhed

Formidling:

- Brug et letforståeligt sprog
- Beskriv de obligatoriske konsekvenser enkeltvis og i den rækkefølge som følger af oversigten s. 5 i afsnit 1.2. Øvrige relevante konsekvenser beskrives efterfølgende.
- Opdel konsekvenserne i positive og negative konsekvenser
- Sammenfat konsekvensvurderingen i ét skema

Generelt:

- Konsulter fagministerierne eller anden faglig ekspertise i nødvendigt omfang

Vurder som udgangspunkt konsekvenser i forhold til den eksisterende situation. Konsekvenser opgøres i forhold til den eksisterende situation ved at beskrive, hvordan forslaget vil ændre på de eksisterende forhold. Det vil sige, at der fokuseres på de marginale ændringer.

Kvantificer så vidt muligt opgørelserne. Konsekvenserne bør så vidt muligt kvantificeres i form af tal over berørte, omkostninger i kroner, tidsforbrug i timer etc. Kvantificerede opgørelser bør følges af kvalitative forklaringer. Ikke alle konsekvenser kan kvantificeres og må i så fald beskrives kvalitativt.

Opgør konsekvenser i markedspriser, hvis det er muligt. Et lovforslags konsekvenser skal så vidt det er muligt værdisættes. Ved værdisætningen af konsekvenserne anvendes de gældende markedspriser, som inkluderer moms, afgifter mv.

Opgør konsekvenser over tid i faste priser. Konsekvenser af et lovforslag, der kan værdisættes, og som strækker sig over flere år, bør opgøres i de priser, som gælder den dag, hvor loven træder i kraft (faste priser). Hvis et lovforslag fremsættes i et finansår, men først har virkning det efterfølgende år, kan der være behov for at fremskrive lovforslagets konsekvenser. Dertil anvendes Finansministeriets pris- og lønindeks (se www.oav.dk). Det skal dog bemærkes, at offentlige overførsler typisk opgøres i årets priser (løbende priser).

Det bør altid fremgå af bemærkningerne til lovforslaget, om de værdisatte konsekvenser er opgjort i faste priser, eller om de er opgjort i årets priser.

Opgør konsekvenser både før og efter skat. Der kan være forskel på borgernes og virksomhedernes skattebetalinger fx på grund af forskelle i fradragsmuligheder mv. Derfor skal konsekvenserne opgøres før skat for at sikre en ensartet opgørelse.

Da det er vigtigt at vide, hvilke konsekvenser en lovændring har for statens indtjening fra skatter, skal konsekvenserne også opgøres efter skat.

Anvend som udgangspunkt anerkendte datakilder, der er offentligt tilgængelige. Når konsekvenserne skal beregnes, bør der så vidt muligt anvendes almindeligt anerkendte datakilder, som er offentligt tilgængelige. Eksempler på sådanne datakilder er statistik fra Danmarks Statistik, de kommunale nøgletal, natur- og miljøindikatorer fra Miljø- og Fødevarerministeriet etc.

Inddrag adfærdsændringer i det omfang det er relevant for vurderingen af konsekvenserne. I de tilfælde hvor en adfærdsændring er et centralt formål i et lovforslag, skal der tages højde for ændret adfærd i konsekvensvurderingerne.

Vær opmærksom på potentielle konsekvenser ved bemyndigelser i love. Hvis et lovforslag indeholder bemyndigelser til en minister, bør det oplyses, om udnyttelsen af disse bemyndigelser kan få selvstændige konsekvenser.

Beskriv opgørelsesmetoder og datagrundlag samt eventuel usikkerhed. For at øge gennemsigtigheden af analyserne beskrives de anvendte analysemetoder og datagrundlaget. Som det fremgår af kapitel 1, skal disse beskrivelser dog ikke anføres i bemærkningerne til lovforslaget. Hvis der er usikkerhed i analysen, bør dette fremhæves.

Brug et letforståeligt sprog. Konsekvenserne af et lovforslag skal beskrives, så de er nemme at forstå og ikke forudsætter en detaljeret faglig viden fra læserens side, jf. kap 1.

Beskriv de obligatoriske konsekvenser enkeltvis i en fast rækkefølge. De vurderede obligatoriske konsekvenser beskrives enkeltvis i lovforslagets afsnit om almindelige bemærkninger. Der følges en fast rækkefølge, jf. oversigten s. 5 i afsnit 1.2. Øvrige relevante konsekvenser beskrives til sidst i konsekvensvurderingen.

Opdel konsekvenserne i positive og negative konsekvenser. For at sikre en ensartet formidling af konsekvenserne, skal konsekvenserne opgøres i henholdsvis positive og negative konsekvenser.

Sammenfat konsekvensvurderingen i ét skema. Efter redegørelsen for lovforslagets konsekvenser sammenfattes de obligatoriske konsekvenser i hovedtræk i et skema, der optrykkes som det sidste punkt i lovforslagets almindelige bemærkninger. I det sammenfattende skema skal konsekvenserne overordnet beskrives som enten positive eller negative. Skemaet skal således opsummere, hvilke af de beskrevne konsekvenser der ses som fordele, og hvilke der ses som ulemper. Skemaet erstatter ikke den uddybende redegørelse. Det skal bemærkes, at det kun er de obligatoriske konsekvenser, som skal anføres i skemaet.

Konsulter fagministerierne eller anden faglig ekspertise i nødvendigt omfang. Som nævnt i kapitel 1 kan det være hensigtsmæssigt at tage kontakt til de respektive fagministerier for at sikre kvaliteten af konsekvensvurderingerne. I den forbindelse kan det ligeledes være relevant at inddrage anden faglig ekspertise.

Nedenstående boks viser et eksempel på et sammenfattende skema over konsekvenserne af forslag til lov om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen.

Trin 3: Sammenfatning af konsekvenserne af forslag til lov om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen

	Positive konsekvenser /mindre udgifter	Negative konsekvenser /merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Færre udgifter for stat, kommuner og amtskommuner som følge af færre trafikuheld	Udgift for staten på 1.834 mio. kr. (2003-priser). Merudgifter til drift og vedligeholdelse.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen	Begrænset meradministration for Vejdirektoratet i anlægsfasen

Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Reducerer transportomkostningerne. Øger beskæftigelsen i bygge- og anlægssektoren i anlægsperioden	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Formindskelse af støjgener langs vejen og forbedret håndtering af vejafvandingen	Forøgelse af luftforurening og CO ₂ - emission. Begrænsede indgreb i rekreative omgivelser
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen

Kilde: L 214 (som fremsat). Forslag til lov om udbygning af Motorring 3 mellem Jægersborg og Holbækmotorvejen. Bem. De miljømæssige konsekvensvurderinger af lovforslaget bygger på en større VVM-undersøgelse foretaget af Vejdirektoratet. Fremsat den 10. juni 2003.

Kapitel 3

Konsekvenser for den offentlige sektor

Det fremgår af *Statsministeriets cirkulære*, §§ 4 og 5, at der bør foretages en vurdering af et lovforslags konsekvenser for den offentlige sektor. Konsekvensvurderingerne omfatter de økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser på alle forvaltningsniveauer i den offentlige sektor.

Hvis et lovforslag vurderes at medføre væsentlige økonomiske konsekvenser eller implementeringskonsekvenser for staten, regionerne eller kommunerne, bør den påtænkte løsning tages op til forhandling med Finansministeriet på det tidligst mulige tidspunkt.⁴⁾

Det er vigtigt at vurdere de *økonomiske konsekvenser* for at kunne styre de offentlige finanser. Vurderingen af de økonomiske konsekvenser synliggør, hvad ting koster. Der skabes dermed bedre mulighed for at prioritere mellem forskellige løsninger.

Det er vigtigt at vurdere *implementeringskonsekvenser*, fordi det skal være klart, hvilke konsekvenser et lovforslag kan få for den offentlige administration. Her er det et væsentligt hensyn, at den offentlige sektor er så enkel og effektiv som muligt. Knopskydninger på den administrative struktur skal så vidt muligt undgås. Enkelhed giver borgerne bedre mulighed for at overskue den offentlige administration.

Der vil ofte være en sammenhæng mellem økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser. I visse tilfælde kan et lovforslags implementeringskonsekvenser medføre økonomiske konsekvenser, eksempelvis hvis forslaget indebærer personaleændringer. Men der behøver ikke nødvendigvis være en sammenhæng. Et forslag kan også have betydelige implementeringskonsekvenser, uden at det medfører økonomiske ændringer, fx hvis der sker en omlægning af sagsgange.

Derfor er det vigtigt at beskrive begge typer af konsekvenser for at give et så fuldstændigt billede af konsekvenserne som muligt.

3.1. Offentlige økonomiske konsekvenser

Økonomiske konsekvenser for den offentlige sektor kan beskrives som ændringer i økonomiske forhold og vilkår på alle forvaltningsniveauer i den offentlige sektor.

De økonomiske konsekvenser beskrives som *positive* for den offentlige sektor, hvis de betyder færre udgifter eller flere indtægter, fx færre udgifter til overførsler, tilskud, løn vedligeholdelse af bygninger eller flere indtægter fra salg, brugerbetaling, skatter mv.

De økonomiske konsekvenser beskrives som *negative* for den offentlige sektor, hvis de giver anledning til flere udgifter eller færre indtægter.

Efter grundloven må ingen udgift afholdes uden hjemmel i en af Folketinget vedtaget bevillingslov (§46, stk. 2.). Finansloven udgør den overordnede ramme for statens økonomi og er den primære bevillingslov.

Finanslovens § 45 – den såkaldte bevillingsparagraf – giver imidlertid hjemmel til at disponere med hensyn til udgifter og indtægter, der er vedtaget eller vedtages fra 15. oktober i året forud for finansåret til udløbet af finansåret. Forudsætningen herfor er, at udgifternes og indtægternes størrelse eller beregningsgrundlag tydeligt fremgår af de pågældende love eller deres forarbejder. Det er således vigtigt, at de offentlige økonomiske konsekvenser opgøres så præcist som muligt i lovforslagets bemærkninger, således at der er et fyldestgørende grundlag at træffe beslutning på.

I en konsekvensvurdering bør der skelnes mellem udgifter og indtægter under kategorierne anlæg, drift og overførsler. Under *anlæg* hører udgifter til fx erhvervelse og konstruktion af bygninger og anlæg og større vedligeholdelsesarbejder samt indtægter fra afhændelse af bygninger og anlæg. Under *drift* hører udgifter til løn, køb af varer og tjenesteydelser, anskaffelse af materiel og drift af bygninger samt indtægter fra salg af varer og tjenesteydelser. Under *overførsler* hører bl.a. udgifter til tilskud og skatteindtægter. Det bør endvidere angives, om der er tale om engangsudgifter/-indtægter eller løbende udgifter/indtægter.

For så vidt angår den kommunale økonomi er det de kommunale budgetter og den årlige aftale mellem staten og kommunerne om kommunernes økonomi, der sætter rammerne. Hvis et lovforslag har økonomiske konsekvenser for kommunerne eller regionerne træder Det Udvidede Totalbalanceprincip i kraft, jf. nedenstående boks.

Det Udvidede Totalbalanceprincip (DUT)⁵⁾

Det Udvidede Totalbalanceprincip indebærer, at kommunerne og regionerne kompenseres for de udgiftsmæssige konsekvenser af ændringer i byrde- og opgavefordelingen mellem staten, regionerne og kommunerne, og for ændringer som staten foretager i regelgrundlaget for eksisterende kommunale opgaver. Kompensationen sker ved, at det samlede statstilskud henholdsvis forhøjes eller reduceres, når kommunerne eller regionerne bliver pålagt eller frataget opgaver.

Som udgangspunkt er nye kommunale og regionale opgaver eller bortfald af opgaver altid omfattet af Det Udvidede Totalbalanceprincip.

Afledte administrative konsekvenser af et lovforslag er som hovedregel ikke omfattet af Det Udvidede Totalbalanceprincip. I tilfælde, hvor der kan opstå administrative konsekvenser som følge af en ændring af borgernes retsstilling, men hvor hovedformålet med lovforslaget ikke er at ændre på de administrative procedurer i kommunerne, er forslaget typisk ikke omfattet af Det Udvidede Totalbalanceprincip.

Større administrative regelændringer eller mindre ændringer som er led i en sammenhængende omlægning, der direkte gennemføres med henblik på at ændre eksisterende administrative rutiner, er dog som udgangspunkt omfattet af Det Udvidede Totalbalanceprincip.

For en nærmere beskrivelse af Det Udvidede Totalbalanceprincip henvises til *Vejledning om Det Udvidede Totalbalanceprincip* (www.oav.dk).

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved trin 1 og trin 2 i den generelle fremgangsmåde.

Checkliste for offentlige økonomiske konsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:

- Udgifter til lønninger?
- Udgifter til køb af varer og tjenesteydelser?
- Udgifter til driftsmæssige foranstaltninger, fx sikkerheds-, sundheds- og miljømæssige foranstaltninger?
- Udgifter til anlægsinvesteringer til infrastruktur, renovation, miljø etc.?
- Udgifter til andre investeringer, fx it?
- Udgifter til tilskud til personer, virksomheder eller institutioner?
- Besparelser ved effektivisering og rationalisering?
- Indtægter fra salg af varer, tjenesteydelser eller anlæg?
- Indtægter fra skatter og afgifter?
- Andre forhold af betydning for den offentlige økonomi?

En række særlige forhold gør sig derudover gældende ved opgørelse af offentlige økonomiske konsekvenser.

Særligt om opgørelse af offentlige økonomiske konsekvenser

- Opgør de samlede økonomiske konsekvenser ved større ændringer i lovgivningen
- Opgør konsekvenser på alle forvaltningsniveauer
- Vurder om lokale strukturelle forhold medfører forskelle i de økonomiske konsekvenser
- Opgør økonomiske konsekvenser fra det år, hvor loven træder i kraft
- Opgør økonomiske konsekvenser i forhold til alle relevante perioder, fx indkomstår og/eller varig effekt
- Medtag ikke de tekniske beregningsforudsætninger i bemærkningerne til lovforslaget
- Angiv økonomiske konsekvenser på de konti, der fremgår af finansloven eller de kommunale og regionale budgetter
- Foretag en samfundsøkonomisk analyse ved større investeringer

Opgør de samlede økonomiske konsekvenser ved større ændringer i lovgivningen. Ved forslag, der medfører større, betydende ændringer i lovgivningen, ex en ny hovedlov, bør der om muligt redegøres for de samlede økonomiske udgifter og indtægter mv. ved det pågældende lovgivningsområde uanset, om lovforslaget ikke skønnes af have nogen økonomiske konsekvenser for den offentlige sektor. Dette følger

af Statsministeriets cirkulære, § 4, stk. 3. Formålet med beskrivelsen er således at give et samlet overblik over, hvordan udgifterne anvendes på lovgivningsområdet.

Opgør konsekvenser på alle forvaltningsniveauer. De offentlige økonomiske konsekvenser skal opgøres på alle forvaltningsniveauer. Årsagen er blandt andet, at der gælder et princip – Det Udvidede Totalbalanceprincip - der skal sikre, at bloktilskuddet forhøjes eller reduceres, hvis der sker en ændring i udgifts- eller opgavefordelingen mellem forvaltningsniveauerne.

Vurder om lokale strukturelle forhold medfører forskelle i de økonomiske konsekvenser. Vær opmærksom på, at forskelle i de lokale strukturelle forhold som fx demografi, indkomst, befolkningens størrelse og sammensætning mv. kan have betydning for de økonomiske konsekvenser.

Opgør økonomiske konsekvenser fra det år, hvor loven træder i kraft. Offentlige økonomiske konsekvenser skal opgøres for det finansår, hvor loven træder i kraft samt for de efterfølgende budgetår, såfremt den fulde virkning først viser sig senere. Hvis der herudover er udgifter til forberedelse, analyser mv., før loven træder i kraft, skal dette fremgå af bemærkningerne.

Opgør økonomiske konsekvenser i forhold til alle relevante perioder, fx indkomstår og/eller varig effekt. Udover at alle økonomiske konsekvenser for den offentlige sektor skal opgøres på finansår/budgetår, kan det være relevant at anvende andre periodiseringer. Det kan fx dreje sig om at opgøre de økonomiske konsekvenser i forhold til indkomstår og/eller varig effekt.

**Eksempel på forskellige periodiseringer i en beskrivelse af offentlige økonomiske konsekvenser: Forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven (forhøjelse af momsregistreringsgrænsen). Ud-
drag**

Forslaget indebærer, at små virksomheder (foreninger m.fl.) med en samlet momspligtig leverance på under 50.000 kr. årligt ikke skal momsregistreres, angive eller afregne moms af deres salg.

Provenumæssige konsekvenser (uddrag)

Provenutabet skønnes at være ca. 35 mio. kr. årligt i reducerede momsindtægter. Da forslaget får virkning fra 1. juli 2002 vil provenutabet for indkomståret 2002 være ca. 17,5 mio. kr. De virksomheder, der vælger at benytte muligheden for momsfritagelse skal i 2002 angive og betale moms 2 gange, nemlig for 2. halvår 2001 og for 1. halvår 2002. Der er således ingen finansårseffekt i 2002.

Samlede provenumæssige konsekvenser (uddrag)

Mio. kr.	Indkomståret 2002	Indkomståret 2003	Varig effekt	Finansåret 2002
Forhøjelse af momsregistreringsgrænse Mom-sindtægter	-17,5	-35	-35	0

Kilde: L 137 (som fremsat): Forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Forhøjelse af momsregistreringsgrænsen, momsfritagelse for almenvelgørende foreninger, lempelser i reglerne om momsafregning mv.). Fremsat den 27. februar 2002.

Medtag ikke de tekniske beregningsforudsætninger i bemærkningerne til lovforslaget. Der skal ikke angives tekniske beregningsforudsætninger for de vurderede konsekvenser i lovforslagets bemærkninger, jf. kapitel 1. Beregningsforudsætningerne bør imidlertid foreligge i en sådan form, at de kan sendes til Finansministeriet og eventuelt de kommunale parter.

Angiv økonomiske konsekvenser på de konti, der fremgår af finansloven eller de kommunale og regionale budgetter. Af hensyn til overskueligheden kan det overvejes at opgøre de økonomiske konsekvenser på de konti, som fremgår af finansloven eller af de kommunale og regionale budgetter.

For statslige merudgifter bør beregningsnotater indeholde oplysning om, på hvilken finanslovskonto de pågældende udgifter eller indtægter skal opføres.

Foretag en samfundsøkonomisk konsekvensvurdering ved større investeringer. I forbindelse med lovforslag om større investeringsprojekter, indførelse af ny offentlig regulering mv. bør det overvejes i lovbemærkningerne at angive resultaterne af en samfundsøkonomisk konsekvensvurdering.

Beskrivelse af samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger

Begrebet samfundsøkonomisk vurdering dækker forskellige former for systematisk vurdering af fordele og ulemper ved et tiltag. De vigtigste former for samfundsøkonomisk vurdering er cost-benefit analysen og cost-effectiveness analysen, hvor cost-effectiveness analysen kan betragtes som en delvis cost-benefit analyse. Valget mellem at udarbejde henholdsvis en cost-benefit analyse eller en cost-effectiveness analyse afhænger af det pågældende tiltags karakteristika og tilgængelige data.

I den fuldstændige cost-benefit analyse kvantificeres og værdisættes alle initiativets fordele ("benefits") og ulemper ("costs") i en kroneværdi. Kroneværdien bruges til at afveje tiltagets ulemper og fordele mod hinanden. Tiltaget er samfundsøkonomisk rentabelt, hvis summen af de tilbagediskonterede virkninger er positiv.

For en del tiltag er det ikke muligt at værdisætte en væsentlig del af initiativets konsekvenser i en kroneværdi. Det kan f.eks. gælde inden for sundhed, undervisning, miljø, forsvarsområdet mv. Her er det derfor vanskeligt at gennemføre en fuldstændig cost-benefit analyse. I disse tilfælde kan der som et alternativ til den fuldstændige cost-benefit analyse laves en cost-effectiveness analyse.

Formålet med cost-effectiveness analysen er at finde frem til det tiltag, som minimerer omkostningerne ved at opnå et givet mål. En cost-effectiveness analyse bidrager på samme måde som cost-benefit metoden til at klarlægge og synliggøre konsekvenserne ved forskellige tiltag.

For nærmere information henvises der til Finansministeriets Vejledning i samfundsøkonomiske konsekvensvurderinger, Transport-, Bygnings- og Boligministeriets Manual for samfundsøkonomisk analyse samt Miljø- og Fødevarerministeriets vejledning, Samfundsøkonomisk vurdering af miljøprojekter.

Eksempel på offentlige økonomiske konsekvenser: Forslag til lov om ændring af ligningsloven og momsloven. (Fritagelse for skat og moms af værdi af eget arbejde)

Økonomiske konsekvenser for stat, amter og kommuner

Det er forbundet med stor usikkerhed at skønne over de provenumæssige konsekvenser ved forslaget.

Lovforslaget vil medføre et umiddelbart provenutab som følge af, at skatteprovenuet af bygningshåndværkeres eget arbejde som selvangives under gældende regler, bortfalder. Det må dog som udgangspunkt formodes, at den gældende praksis vedrørende den skatte- og momsmæssige behandling af værdien af eget arbejde, i væsentligt omfang overses af skatteydere, hvorfor det umiddelbare provenutab ved lovforslaget er begrænset.

Det antages rent forudsætningsvis, at 1/10 af værdien af eget arbejde, som omfattes af lovforslaget, og som udføres af bygningsarbejdere i lønmodtagerforhold, selvangives. Ligeledes antages, at 1/3 af værdien af eget arbejde omfattet af lovforslaget, og som udføres af mestre, selvangives. Under disse forudsætninger gives der afkald på et provenu, der måske er i størrelsesordenen 25 mio. kr. årligt. Heraf skønnes tabet af momsindtægter (der alene vedrører mestrene) at udgøre 5 mio. kr. Den noget højere selvangivelsesprocent for mestrene skal ses i lyset af, at der synes at være større opmærksomhed fra skattemyndighedernes side vedrørende mestrenes skattemæssige forhold.

Desuden vil der på længere sigt opstå et yderligere provenutab, idet det må formodes, at forslaget vil føre til et øget omfang af bygningshåndværkeres/mestres eget arbejde, og at en mindre del af nybygninger og reparationer derfor vil blive udført indenfor branchen. Dette medfører en umiddelbar reduktion i skatte- og momsindtægterne fra byggebranchen. Der er ikke grundlag for at foretage et underbygget skøn over dette yderligere provenutab. I finansåret 2003 skønnes provenutabet at blive ca. 10 mio. kr., heraf ca. 3 mio. kr. vedrørende momsen.

Samlede provenumæssige konsekvenser

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Økonomiske konsekvenser for stat, amter og kommuner		Indkomstvirkning: De første år: Årligt provenutab på ca. 25 mio. kr., heraf ca. 5 mio. kr. vedr. momsen. Finansårvirkning: År 2003: Provenutab på ca. 10 mio. kr., heraf ca. 3 mio. kr. vedr. momsen. Knap halvdelen af provenutabet skønnes at vedrøre amter og kommuner.

Kilde: L 81 (som fremsat) 2002-03: Forslag til lov om ændring af ligningsloven og momsloven. (Fritagelse for skat og moms af værdi af eget arbejde).

Eksempel på offentlige økonomiske konsekvenser: Forslag til lov om ændring af lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel. (Optjening af ferieydelse under barselorlov)

Økonomiske konsekvenser for stat, amter og kommuner

Tilgangen af kvinder, der modtog dagpenge efter lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel, var i 2002 på ca. 50.000 personer, hvoraf ca. 2.600 ikke var medlem af en a- kasse og dermed potentielt ikke ville optjene en ferieydelse under deres barselorlov.

På årsplan skønnes det, at højst 1.000 kvinder ikke optjener en ferieydelse under de første 14 uger af deres barselorlov, fordi de ikke har ret til løn under barsel eller ikke opfylder betingelserne for at optjene eller få udbetalt feriedagpenge. Hvis det forudsættes, at kvinderne holder samtlige 14 ugers barselorlov, og at kvinderne i denne periode ikke optjener en ferieydelse, vil det svare til, at de mister 1,5 uges ferieydelse i det følgende ferieår. Udbetales der kompensation til disse kvinder svarende til den gennemsnitlige dagpengesats på 3.100 kr. ugentligt, vil den statslige merudgift årligt være under 5 mio. kr.

Samlede provenumæssige konsekvenser

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Økonomiske konsekvenser for stat, amter og kommuner		Indkomstårsvirkning: De første år: Årligt provenutab på ca. 25 mio. kr., heraf ca. 5 mio. kr. vedr. momsen. Finansårsvirkning: År 2003: Provenutab på ca. 10 mio. kr., heraf ca. 3 mio. kr. vedr. momsen. Knap halvdelen af provenutabet skønnes at vedrøre amter og kommuner.

Kilde: L 39 (som fremsat) 2003-04: Forslag til lov om ændring af lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel. (Optjening af ferieydelse under barselorlov). Fremsat den 22. oktober 2003.)

Relevante data

For relevant information og data til vurdering af de økonomiske konsekvenser for det offentlige henvises til Finansministeriets Økonomisk Administrative Vejledning, som findes på www.oav.dk.

3.2. Offentlige implementeringskonsekvenser

Offentlige implementeringskonsekvenser kan i bred forstand beskrives som ændringer i aktiviteter og drift af den offentlige administration og deles op i omstillingskonsekvenser, der er kendetegnet ved at være af midlertidig karakter og driftskonsekvenser, der sædvanligvis vil være af varig karakter.

Vurderingen af implementeringskonsekvenser omfatter følgende forhold:

- Følger lovforslaget principper for digitaliseringsklar lovgivning?
- Medfører lovforslaget ændrede organisatoriske forhold med administrative omstillings- og driftskonsekvenser til følge?
- Indebærer lovforslaget væsentlige risici forbundet med it-understøttelse og –styring?
- Implementerer lovforslaget effektivt genbrug af data inden for rammerne af gældende regler for databeskyttelse?
- Bidrager lovforslaget til en forenklet og mere sammenhængende offentlig administration?
- Hvilke konsekvenser har de foreslåede ændringer i forhold til borgerne?

Der kan som anført i det ovenstående også være implementeringskonsekvenser, som har betydning for borgerne. Denne vurdering foretages som hovedregel som led i behandlingen af lovforslagets administrative konsekvenser for borgerne i vejledningens kapitel 4.

Vurderingen af implementeringskonsekvenser skal understøtte, at der er taget stilling til væsentlige forudsætninger for en effektiv implementering af lovforslaget. Herunder at konsekvenser for den efterfølgende administration og it-understøttelse af lovgivningen er vurderet forud for Folketingets stillingtagen til lovforslaget.

De samlede implementeringskonsekvenser bør kvantificeres så vidt muligt. Det kan derfor være relevant at uddybe fakta i lovforslaget, herunder omkostninger til it-systemer/sagsbehandlingssystemer. Her kan det være hensigtsmæssigt at indsamle viden fra eksterne parter, herunder sagsbehandlere i den administrerende myndighed og it-leverandører til de eksisterende systemer.

De offentlige implementeringskonsekvenser beskrives som *positive*, hvis et forslag fx reducerer de administrative omkostninger, giver mulighed for mindre tidskrævende arbejdsgange, for eksempel gennem digitalisering, eller på anden vis bidrager til en mere overskuelig og sammenhængende offentlig sektor.

De offentlige implementeringskonsekvenser beskrives som *negative*, hvis et forslag fx vanskeliggør digitalisering af arbejdsgange eller forårsager mere tidskrævende sagsgange, der resulterer i en mindre enkel og sammenhængende offentlig sektor.

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved trin 1 og trin 2 i den generelle fremgangsmåde.

Checkliste for offentlige implementeringskonsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:

- Arbejdsgange og sagsbehandling
 - Sagsgange – er der ændrede sagsgange?
 - Digitaliserede arbejdsgange (understøtter reglerne digitalisering)?
 - Forvaltningsretlige krav til sagsbehandlingen?
- It-systemer, opbevaring og deling af data
 - It-systemer (eksisterende eller udvikling af nye)?
 - Tryk datahåndtering og datadeling?
 - Genbrug af fælles begreber og data?
- Institutioner og opgaver
 - Oprettelse/nedlæggelse af institutioner?
 - Eksisterende institutioners opgaver?

- Personale- og driftsforhold
 - Driftsforhold (fx behov for flere lokaler, ændrede åbningstider)?
 - Personale i antal eller sammensætning?
- Øvrige forhold
 - Ikrafttrædelsestidspunktet (risici ift. fx it-tilpasninger mv.)?
 - Andre forhold af betydning for den offentlige administration?

Opgørelsen af de offentlige implementeringskonsekvenser følger de generelle retningslinjer som beskrevet i kapitel 2.

En række særlige forhold vedr. opgørelse af offentlige implementeringskonsekvenser gør sig derudover gældende. Disse er nærmere beskrevet nedenfor.

Særligt om opgørelse af offentlige implementeringskonsekvenser

- Opgør konsekvenser på alle forvaltningsniveauer
- Vurder, om der skal ændres i de eksisterende administrative enheder
- Vær bevidst om, at der kan være lokale forskelle i organiseringen
- Vurder om principper for digitaliseringsklar lovgivning følges
- Vær opmærksom på, at detaljerede regler om arbejds- og beslutningsprocesser kan have negative implementeringskonsekvenser
- Vær opmærksom på, at tidspunktet for ikrafttræden kan have implementeringskonsekvenser
- Vurder konsekvenser i relation til it-understøttelse, styring og risici

Opgør konsekvenser på alle forvaltningsniveauer. I visse sammenhænge er det relevant at opgøre de offentlige implementeringskonsekvenser på de respektive forvaltningsniveauer. Årsagen er bl.a., at bloktilskuddet skal forhøjes eller reduceres, hvis kommunerne eller regionerne bliver pålagt eller frataget opgaver, jf. den tidligere beskrivelse af Det Udvidede Totalbalanceprincip.

Vurder om der skal ændres i de eksisterende administrative enheder. Ved fastlæggelse af de offentlige implementeringskonsekvenser er det vigtigt at vurdere, om det er muligt eller nødvendigt at anvende de eksisterende administrative myndigheder, eller om der skal oprettes nye organer.

Vær bevidst om, at der kan være lokale forskelle i organiseringen. Det kommunale selvstyre betyder, at kommunerne inden for visse rammer selv kan vælge, hvordan og i hvilket omfang de vil tilbyde offentlige serviceydelser til borgerne. Den kommunale styrelseslov indeholder endvidere ingen nærmere regler om indretningen af den kommunale administration. Efter den kommunale styrelseslov har kommunerne således frihed til - under hensyn til hvad der i den enkelte kommune skønnes mest hensigtsmæssigt - at træffe bestemmelse om, hvorledes den kommunale administration skal indrettes. Dette betyder, at et lovforslags offentlige implementeringskonsekvenser kan være uensartet fordelt mellem kommunerne.

Vurder om principper for digitaliseringsklar lovgivning er fulgt. Ministerierne er forpligtet til at redegøre for, om lovforslaget følger de syv principper for digitaliseringsklar lovgivning og til at begrunde eventuelle afvigelser. Der henvises til særskilt faktaboks med gennemgang af de syv principper.

Digitaliseringsstyrelsens sekretariat for digitaliseringsklar lovgivning screener lovforslag med henblik på at sikre efterlevelse af retningslinjerne. Lovforslag, der vurderes at have offentlige implementeringskonsekvenser, bør sendes i høring hos sekretariatet så vidt muligt senest 6 uger før den eksterne høring gennemføres. Det kan eksempelvis være, hvis lovforslaget indebærer behov for tilpasning af it-understøt-

telse, hvis der er risici forbundet med it-understøttelse af et komplekst regelgrundlag eller hvis der lægges op til tværgående genbrug af data på en måde, der må forventes at medføre særlige behov for koordinering mellem myndigheder. Der henvises i øvrigt til checklisten på foregående side for inspiration til hvilke forhold, man med fordel kan være opmærksom på ved vurdering af, om et lovforslag har særlige implementeringskonsekvenser.

I den omstående faktaboks gennemgås de syv principper for digitaliseringsklar lovgivning, som de er beskrevet i den politiske aftale.

De syv principper for digitaliseringsklar lovgivning

1. Enkle og klare regler

Lovgivningen skal være enkel og klar, så den er let at forstå for borgere og virksomheder. Enkle og klare regler er nemme at forvalte og bidrager til en mere ensartet administration og digital understøttelse. Samtidig skaber det klarhed om den enkeltes ret og kan øge retssikkerheden. Er lovgivningen uklar eller kompleks med mange undtagelser, krav, ordninger eller skøn, kan den være vanskelig at administrere – også digitalt.

2. Brug af digital kommunikation

Lovgivningen skal understøtte, at der kan kommunikeres digitalt med borgere og virksomheder. For de borgere, som ikke kan bruge digitale løsninger, skal der fortsat tilbydes andre løsninger.

3. Muliggør automatisk sagsbehandling

Lovgivningen skal understøtte, at administration af lovgivningen kan ske helt eller delvist digitalt og under hensyntagen til borgernes og virksomhedernes retssikkerhed.

Det indebærer bl.a., at lovgivningen i udgangspunktet udformes, så der anvendes objektive kriterier, klare og entydige begreber samt fællesbegreber frem for særbegreber. Objektive regler skal kun anvendes, når det giver mening, og der ikke er behov for et fagprofessionelt skøn. En øget brug af objektive regler kan give de fagprofessionelle mulighed for at bruge mere tid på mere komplekse sager, hvor der er et stort behov for et fagprofessionelt skøn, f.eks. i sager om barnets tarv eller ved støtte til særligt udsatte borgere.

Det er målet at muliggøre automatisering ved at anvende objektive kriterier, dér hvor det giver mening, og at sikre rum til udøvelse af skøn i de tilfælde, hvor det er fagligt relevant.

Lovgivningen skal i udgangspunktet være teknologineutral, så det sikres, at lovgivningen ikke regulerer brug af en teknologi, som sidenhen forældes.

Desuden skal lovgivningen understøtte brug af eksisterende offentlige datakilder, samt standardiserede processer, jf. bl.a. den fællesoffentlige it-arkitektur, der udvikles som led i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi, og som skal skabe fælles rammer for, hvordan man skaber gode data og kan dele dem.

4. Sammenhæng på tværs – ensartede begreber og genbrug af data

Begreber og data skal genbruges på tværs af myndigheder. Dette skal ske samtidig med, at det sikres, at datasikkerheden varetages på en tryk og forsvarlig måde. Hvis der allerede findes data, som understøtter lovens begreber, bør lovgivningen udformes, så det bliver muligt at anvende disse data. Alternativt bør

det overvejes, om der kan anvendes andre lignende begreber, som der allerede findes data på, så det bliver muligt at anvende disse i sagsbehandlingen.

5. Tryk og sikker datahåndtering

Danskerne er et af de mest digitale folkefærd i verden. Den høje grad af digitalisering forudsætter, at datasikkerhed også prioriteres højt. Oplysninger fra offentlige registre, f.eks. oplysninger om navn og adresse i CPR, kan anvendes til at give borgerne en smidig og effektiv sagsbehandling. Det er samtidig en fundamental opgave at sikre en tryk og sikker datahåndtering i den offentlige sektor i forbindelse med en øget dataanvendelse.

Derfor skal der allerede i det lovforberedende arbejde være fokus på, om ny lovgivning giver anledning til særlige opmærksomhedspunkter i forhold til en tryk og sikker håndtering af borgernes data. Det kræver, at tekniske løsninger bygges på en måde, som understøtter, at alle led i administrationen understøtter en sikker og tryk datahåndtering, og at der sikres transparens i den offentlige datahåndtering.

6. Anvendelse af eksisterende offentlig infrastruktur

Offentlige myndigheder skal anvende eksisterende offentlig it-infrastruktur, så der sikres størst muligt genbrug og sammenhæng på tværs. Lovgivningen skal derfor tage højde for, at det er muligt at anvende eksisterende offentlig infrastruktur som fx NemID, Digital Post, NemKonto og eIndkomst.

Anbefalinger vedr. sikkerhedsmæssige spørgsmål, herunder hvordan der bedst sikres god styring og kontrol af databehandlingen – også når opgaven ligger hos eksterne leverandører – behandles i den kommende strategi for cyber- og informationssikkerhed.

7. Forebyggelse af snyd og fejl

Lovgivningen skal udformes, så den giver mulighed for effektiv it-anvendelse i kontroløjemed. Fx ved at give mulighed for at kontrollere, om sagsoplysninger er korrekte i relevante offentlige registre. Behandling af personoplysninger i kontroløjemed skal ske med respekt for borgernes rettigheder, herunder retten til privatliv og beskyttelse af personoplysninger.

Kilde: Politisk aftale om digitaliseringsklar lovgivning

Vær opmærksom på, at detaljerede regler om arbejds- og beslutningsprocesser kan have implementeringskonsekvenser. En detaljeret regulering af arbejds- og beslutningsprocesser kan eksempelvis gøre det vanskeligt for de kommunale myndigheder at bevare det forvaltningsretlige overblik og medføre administrative byrder for de kommunale forvaltninger. Ligeledes kan detaljerede regler gøre det vanskeligere at indpasse administrationen af reglerne i den eksisterende administrative struktur.

Vær opmærksom på, at tidspunktet for ikrafttræden kan have implementeringskonsekvenser. Når tidspunktet for ikrafttræden af nye regler skal fastsættes, er det vigtigt at være opmærksom på den tidsmæssige sammenhæng med fx budgetlægningsen. Hvis der eksempelvis indføres nye bestemmelser midt i et regnskabsår, kan det betyde, at administrationen skal ændre de hidtidige indberetninger i regnskabet.

Endvidere bør konsekvenser i relation til it-understøttelse, styring og risici vurderes. Det bør i tillæg til det ovenstående særligt overvejes, om ikrafttrædelsestidspunktet er realistisk fastsat i forhold til, at det er muligt at udarbejde bekendtgørelser, cirkulærer mv. til brug for de berørte myndigheder i forbindelse med fortolkningen af de nye bestemmelser, lige som det kan tage tid at tilvejebringe

den fornødne it-understøttelse og det tilhørende datagrundlag under hensyntagen til et evt. it-projekts specifikke risikoprofil.

Eksempel på offentlige implementeringskonsekvenser: Forslag til lov om sammenlægning af de bornholmske kommuner

Administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget og den tilknyttede følgelovgivning vurderes at have positive administrative konsekvenser for den kommunale og amtskommunale opgavevaretagelse på Bornholm. Det vil således indebære en administrativ lettelse, at den kommunale og amtskommunale opgavevaretagelse samles under én administrativ myndighed – Bornholms Regionsråd.

Lovforslaget og følgelovgivningen har ikke direkte administrative implementeringsmæssige konsekvenser for staten, idet de nuværende kommunale og amtskommunale opgaver bevares på Bornholm efter kommunesammenlægningen.

Samlingen af de kommunale og amtskommunale opgaver på Bornholm vil dog indebære en vis administrativ lettelse for de statslige myndigheder, idet statslige myndigheder efter kommunesammenlægningen alene skal rette henvendelse til én myndighed vedrørende den kommunale opgavevaretagelse på Bornholm.

Samlede provenumæssige konsekvenser

Mio. kr.	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Administrative konsekvenser for stat, amt og kommune	Administrativ lettelse at den kommunale og amtskommunale opgavevaretagelse samles under én administrativ myndighed – Bornholms Regionsråd	Ingen

Kilde: L 65 (oversigt) 2001-02: Forslag til lov om ændring af forskellige love som følge af sammenlægningen af de bornholmske kommuner.

Kontakt for yderligere information

Spørgsmål vedrørende vurderingen af offentlige økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser kan rettes til Finansministeriet.

Tlf. : 33 92 33 33

www.fm.dk

Kapitel 4

Administrative konsekvenser for borgerne

Det fremgår af *Statsministeriets cirkulære*, § 11, at der bør foretages en vurdering af et lovforslags administrative konsekvenser for borgerne.

Administrative konsekvenser omfatter både administrative pligter og krav, som stilles til borgerne, samt konsekvenser i forhold til borgernes retssikkerhed, jf. *Statsministeriets cirkulære*, § 11 stk. 1 og 2.

De administrative konsekvenser for borgerne bør således beskrives, hvis et lovforslag forventes at øge de krav, der stilles til borgerne (fx oplysningspligt, registreringspligt eller krav om tilladelse). Herudover kan det anbefales også at beskrive de positive administrative konsekvenser for borgerne, som lovforslaget kan tænkes at have.

Ligeledes bør det fremgå af bemærkningerne, hvis et lovforslag gør det muligt for offentlige myndigheder at skaffe sig adgang til privat ejendom. Spørgsmålet om forholdet til borgernes retssikkerhed vil ikke blive nærmere beskrevet i vejledningen. Der henvises i stedet til *Retssikkerhedskommissionens betænkning nr. 1428/2003* samt *Lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter*.

Begrundelsen for at opgøre de administrative konsekvenser for borgere er, at omfanget af det administrative besvær for borgerne bør reduceres mest muligt.

Administrative konsekvenser for borgere kan beskrives som de krav, der stilles til privatpersoner i forbindelse med administration af en given lovgivning.

De administrative konsekvenser beskrives som *positive*, hvis borgere får flere valgmuligheder eller skal bruge mindre tid på kommunikation med offentlige myndigheder, virksomheder eller andre borgere. Det er således positivt, hvis et forslag fx medfører, at borgere frit kan vælge skole, plejehjem, lettere kan finde den relevante information, får bedre klagemuligheder etc.

De administrative konsekvenser for borgere beskrives som *negative*, hvis et forslag giver mere administrativt besvær for borgere. Eksempelvis hvis et forslag betyder, at borgeren skal udfylde og indsende flere oplysninger, dokumenter og blanketter, møde op personligt flere gange mv.

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved den indledende vurdering (trin 1) og efterfølgende nærmere fastlæggelse (trin 2) af et lovforslags administrative konsekvenser for borgerne.

Checkliste for administrative konsekvenser for borgere

Kan tiltaget have konsekvenser for:

- Gennemskueligheden i lovgivningen?
- Borgernes pligter over for myndigheder?
- Kommunikation mellem borgere og offentlige myndigheder?
- Borgernes forståelse af ny lovgivning?
- Borgernes valgmuligheder?
- Borgernes adgang til enheder/institutioner, der betjener borgerne (åbningstider, antal institutioner, digital betjening etc.)?
- Placeringen af borgerrettede administrative funktioner?

- Administrative rutiner (fx sagsbehandlingstider), der retter sig mod borgerne?
- Andre forhold af betydning for de krav, der stilles til borgere i forbindelse med administration af lovgivningen?

Opgørelsen af de administrative konsekvenser for borgere følger de generelle retningslinier beskrevet i kapitel 2.

En række særlige forhold gør sig derudover gældende i forbindelse med opgørelse af administrative konsekvenser for borgere. Disse er beskrevet nærmere nedenfor.

Særligt om opgørelse af administrative konsekvenser for borgere

- Vær bevidst om, at administrative konsekvenser for borgere ikke kun omfatter forholdet mellem borgere og offentlige myndigheder
- Opgør de administrative konsekvenser for borgere i tidsforbrug

Vær bevidst om, at administrative konsekvenser for borgere ikke kun omfatter forholdet mellem borgere og offentlig myndigheder. Når de administrative konsekvenser for borgerne skal opgøres, skal der foretages en bred analyse af de mulige konsekvenser. Eksempelvis kan ændringer i klagemuligheder ved køb af varer og tjenesteydelser også have administrative konsekvenser for borgere.

Opgør de administrative konsekvenser for borgere i tidsforbrug. Administrative konsekvenser skal som udgangspunkt opgøres i den tid, som borgeren bruger på at følge en lovs bestemmelser, fx ved indsendelse af skatteoplysninger til de offentlige myndigheder.

I visse sammenhænge kan det dog være vanskeligt eller meget omkostningsfuldt at opgøre konsekvenserne kvantitativt. Administrative konsekvenser bør i så fald beskrives kvalitativt, jf. nedenstående eksempler.

Eksempel på administrative konsekvenser for borgere: Forslag til Lov om forbrugerklager (forbrugerklageloven)

Formålet med lovforslaget er at øge antallet af branchefinansierede ankenævn, at sikre kortere sagsbehandlingstider og større efterlevelse og at give forbrugerne klagemuligheder på flere områder.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Administrative konsekvenser for borgerne	Flere og bedre klagemuligheder. Mere effektiv og hurtigere klagebehandling. Bedre information og større gennemsækelighed på forbrugerklageområdet	Højere gebyr for indgivelse af klage til Forbrugerklagenævnet

Kilde: L 179 (som fremsat) 2002-03: Forslag til lov om forbrugerklager (forbrugerklageloven).

Eksempel på administrative konsekvenser for borgere: Forslag til Lov om ændring af skattekontrolloven og andre skatte- og afgiftslove

1. Fortrykt befordringsfradrag

Forslaget skal gøre det muligt at fortrykke befordringsfradraget på selvangivelsen. Dermed gøres arbejdet med selvangivelsen nemmere for de skatteyderne, der efter forslaget vil få fortrykt befordringsfradrag. Det gælder særligt de skatteydere, der hidtil alene har selvangivet af hensyn til befordringsfradraget. Fremover vil de kunne undlade at indsende selvangivelsen, hvis befordringsfradraget er fortrykt korrekt.

2. Fortrykte studielånsrenter

Forslaget tilsigter, at fradragsberettigede renter af studielån skal fortrykkes på selvangivelsen i lighed med andre fradragsberettigede renter. Dette vil dels fritage låntagerne for selv at skulle beregne og påføre selvangivelsen det fradragsberettigede rentebeløb, og dels vil det sikre, at låntagerne får fradrag for de studielånsrenter, som de har krav på.

3. Ophævelse af tillægsskat ved død

Forslaget medfører en administrativ lettelse, idet ophævelse af tillægsskatten indebærer, at den hertil knyttede administration hos dødsboet og den efterlevende ægtefælle bortfalder.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Administrative konsekvenser for borgere	Fortrykt befordringsfradrag: Forslaget vil gøre arbejdet med selvangivelsen nemmere for borgerne. Fortrykte studielånsrenter: Forslaget vil gøre arbejdet med selvangivelsen nemmere for borgerne. Ophævelse af tillægsskat ved død: Ophævelsen af tillægsskatten indebærer, at den hertil knyttede administration hos dødsboet eller den efterlevende ægtefælle bortfalder.	Ingen

Kontakt for yderligere information

Spørgsmål vedrørende vurderingen af *administrative* konsekvenser for borgere kan rettes til Finansministeriets 14. kontor.

Telefon: 33 95 18 44, e-mail: deprkkt@fm.dk

Kapitel 5

Erhvervsmæssige konsekvenser

Det fremgår af *Statsministeriets cirkulære*, § 6, at bemærkningerne bør indeholde en erhvervsøkonomisk konsekvensvurdering, hvis forslaget af ressortministeriet skønnes at ville have væsentlige erhvervsøkonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

5.1. Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet

Erhvervsøkonomiske konsekvenser opdeles i henholdsvis *direkte* og *indirekte* konsekvenser. De indirekte konsekvenser opdeles yderligere i hhv. de afledte og de strukturelle konsekvenser.

De direkte konsekvenser er de umiddelbare udgifter eller indtægter for virksomhederne, der følger af lovforslaget, og som modsvares af en tilsvarende provenuvirkning for det offentlige, fx skatter og afgifter.

De afledte konsekvenser er andre umiddelbare udgifter eller indtægter, der ikke modsvares af en direkte provenuvirkning hos det offentlige. Det kan fx være udgifter som følge af forslag om arbejdsmiljø- eller miljøkrav, der pålægger virksomhederne omkostninger til eksempelvis indretning af arbejdspladsen eller indkøb af rensningsfiltre mv.

De strukturelle konsekvenser er de konsekvenser af lovforslaget eller bekendtgørelsen, der ikke har en umiddelbar virkning på virksomhedernes omkostninger, og som derfor er vanskelige at kvantificere. Dette kan fx være konsekvenserne på længere sigt af det ændrede omkostningsniveau eller konsekvenserne af reguleringen for virksomhedernes generelle rammevilkår, fx adgangen til kvalificeret arbejdskraft og økonomiske midler.

De erhvervsøkonomiske konsekvenser beskrives som *positive*, hvis fx en virksomhed skal betale mindre i skat, undgår at betale en afgift, får færre omkostninger som følge af fx lettere adgang til økonomiske midler, eller hvis virksomheders adgang til et marked forbedres.

Omvendt er der tale om *negative* erhvervsøkonomiske konsekvenser, hvis lovforslaget medfører øgede omkostninger for virksomhederne eller begrænser virksomhedernes konkurrencemuligheder, herunder hvis forslaget forskelsbehandler virksomheder. Nedenstående boks identificerer de typer af regler, som kan have en negativ indflydelse på konkurrencen.

Hvordan sikres konkurrencehensynet?

Der findes grundlæggende to typer regler, som kan begrænse den fri konkurrence og dermed påvirke de strukturelle forhold på markedet:

1. Regelskabte *adgangsbarrierer* kan bestå af regler, som

- direkte begrænser antallet af aktører på markedet, som fx tildeling af en eneret.
 - indirekte begrænser forbrugsvalget og konkurrencen på markedet gennem *standarder og kvalitetskrav* til varer og ydelser, fx byggestandarder, autorisationsordninger m.m.
 - *Tilskud og afgifter* på fx varer og produktindhold kan ligeledes indirekte begrænse konkurrencen på markedet, hvis det indebærer, at nogle virksomheder stilles relativt bedre på markedet end andre aktører.
2. Begrænsende *adfærdsregler* kan fx bestå af regler om:
- *Prisadfærden* ved en central fastsættelse af bindende eller vejledende priser
 - *Reklameadfærden*, det vil sige en begrænsning i udøvernes adgang til at reklamere over for forbrugere.
 - Krav til *virksomheds- og samarbejdsrelationer*, dvs. begrænsning i muligheden for at skabe nye virksomheds- og samarbejdsformer.

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved trin 1 og trin 2 i den generelle fremgangsmåde jf. kapitel 2.

Checkliste for erhvervsøkonomiske konsekvenser

Kan tiltaget have væsentlige konsekvenser for:

- Virksomhedernes omkostninger?
- Virksomhedernes omsætning?
- Virksomhedernes vækst gennem adgangen til ressourcer?
- Markedernes funktionsmåde?
- Antallet af virksomheder i Danmark?
- Adgangen til markedet?
- Virksomhedernes adfærd på markedet?
- Andre forhold af betydning for virksomhedernes økonomi?

Særligt om erhvervsøkonomiske konsekvenser

Opgørelsen af de erhvervsmæssige økonomiske konsekvenser følger de generelle retningslinier beskrevet i kapitel 2.

En række særlige forhold for opgørelse af erhvervsøkonomiske konsekvenser gør sig derudover gældende, hvilket er opsummeret og nærmere beskrevet i boksen nedenfor.

Særligt om opgørelse af erhvervsøkonomiske konsekvenser

- Opgør konsekvenserne ved overvæltning
- Medregn konsekvenser af likviditets- og rentevirkninger mv.
- Medtag ikke bøder
- Medregn ikke frivillige ordninger (undtagen tilskud)
- Medregn ikke ejerbeskatning

Opgør konsekvenserne ved overvæltning Når virksomhederne finansierer fx ekstra omkostninger ved at hæve priserne over for forbrugerne, kaldes det overvæltning. I nogle tilfælde har virksomhederne

mulighed for at overvælte omkostningerne fuldt ud på forbrugerne i andre tilfælde kun delvist eller slet ikke. Derfor opgøres konsekvenserne som udgangspunkt før overvæltning, idet der dog samtidig sker enten en kvantificering eller en kvalitativ beskrivelse af sandsynligheden for og omfanget af overvæltningen på forbrugerne.

Medregn konsekvenser af likviditets- og rentevirkninger mv. En likviditetsforskydning betyder, at virksomhederne skal ud at låne det pågældende beløb i den periode, betalingen er fremskudt – eller omvendt får renteindtægter af beløbet i den periode, betalingen er udskudt. Hvis et lovforslag medfører, at virksomhederne oplever likviditetsforskydninger, er det rentevirkningen af forskydningen og ikke selve likviditetsvirkningen, der medregnes i de erhvervsøkonomiske konsekvenser. Til fastsættelse af renten anvendes retningslinierne i Finansministeriets pris- og lønindeks (se www.oav.dk).

Medregn ikke bøder. Virksomheders udgifter til bøder og lignende medregnes ikke, da bøder kun pålægges virksomheder, der foretager en handling, som efter lovgivningen er forbudt.

Medregn ikke frivillige ordninger (undtagen tilskud). Konsekvenser af frivillige ordninger medregnes ikke på grund af netop frivilligheden i ordningerne. Tilskud medregnes dog svarende til det forventede udbetalte beløb.

Medregn ikke ejerbeskatning. Konsekvenser for ejerbeskatning medregnes ikke, da ejerbeskatning er en personlig beskatning og ikke en virksomhedsbeskatning. Dette er aktuelt i forbindelse med personligt ejede virksomheder.

Eksempel på direkte økonomiske konsekvenser for erhvervslivet: Forslag til lov om ændring af pvc-afgiftsloven, registreringsafgiftsloven og andre afgiftslove. (Forenkling af miljø- og punktafgifter og forlængelse af afgiftsfritagelserne for eldrevne køretøjer)

Loven har til formål forenkle en række miljø- og punktafgifter samt forlænge afgiftsfritagelserne for el-drevne køretøjer

Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet (uddrag)

Pvc-afgiften: Ophævelsen af afgiften på de hårde pvc-produkter skønnes at medføre en afgiftslettelse for erhvervslivet på 8-9 mio. kr. årligt

Afgiftspålæggelsen af plastisolcoatede plader forventes at medføre en afgiftsbelastning for erhvervslivet i størrelsesordenen 7-16 mio. kr. før eventuelle mængdeændringer.

Afgift af CFC og visse industrielle drivhusgasser: Et forsigtigt skøn viser, at forslaget på sigt vil belaste erhvervene med ca. 2 mio. kr. årligt.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
--	-----------------------	-----------------------

Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Pvc-afgiften: Ophævelsen af afgiften på de hårde pvc-produkter skønnes at medføre en afgiftslettelse for erhvervslivet på 8-9 mio. kr.	Pvc-afgiften: Afgiftspåleggelsen af platisol-coatede plader forventes at medføre en afgiftsbelastning for erhvervslivet i størrelsesordenen 7-16 mio. kr., før evt. mængdeændringer. Afgift af CFC og visse industrielle drivhusgasser: Et forsigtigt skøn viser, at forslaget vil belaste erhvervene med ca. 2 mio. årligt på sigt.
---	--	---

Kilde: L 127 (som fremsat): Forslag til lov om ændring af pvc-afgiftsloven, registreringsafgiftsloven og andre afgiftslove. Fremsat den 10. december 2003 af skatteministeren.

Eksempel på indirekte økonomiske konsekvenser for erhvervslivet: Forslag til Lov om aktieselskaber, Lov om anpartsselskaber, Lov om den selvstændige offentlige virksomhed DSB og om DSB S-tog A/S og kildeskatteloven

Beskrivelse af lovens formål

Loven har til formål at tilpasse selskabslovene på en række områder i overensstemmelse med regeringens målsætning om regelforenkling og således skabe bedre betingelser for erhvervslivet.

4. Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet (uddrag)

Den del af forslaget, der giver mulighed for at foretage udbetalinger af ekstraordinært udbytte forventes at få positive strukturelle konsekvenser for selskaberne, idet den øgede interesse for deres aktier på sigt kan være med til at forbedre deres markedssituation.

Ophævelsen af overkursfonden vil have en positiv afledt økonomisk effekt for erhvervslivet, idet overkursbeløbet overgår fra en bunden til en fri reserve. Det vil være med til at forbedre selskabernes mulighed for at tilpasse kapitalen efter behov.

Udnyttelse af den nye hjemmel til elektronisk anmeldelse forventes, når den tid kommer, at medføre en lille negativ afledt økonomisk effekt for de selskaber, som endnu ikke har investeret i den nødvendige EDB-teknologi. Det skal understreges, at Erhvervs- og Boligstyrelsens anmeldelsessystem kan anvendes ved brug af almindeligt udbredt EDB-udstyr.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Forslaget om udbetaling af ekstraordinært udbytte samt udbytte under likvidation vil forbedre de økonomiske vilkår for aktionærer og selskaber.	Ved udnyttelse af hjemlen til at indføre krav om digital registrering vil der blive en lille negativ konsekvens for de selskaber, som endnu ikke har investeret i EDB-udstyr.

Kilde: L 125 (som vedtaget) 2003-04: Forslag til Lov om aktieselskaber, Lov om anpartsselskaber, Lov om den selvstændige offentlige virksomhed DSB og om DSB S-tog A/S og kildeskatteloven. Vedtaget af Folketinget ved 3. behandling den 23. marts 2004.

Relevante data

For relevant information og data til vurdering af de erhvervsøkonomiske konsekvenser, henvises til Erhvervs- og Selskabsstyrelsens manual til vurdering af erhvervsøkonomiske konsekvenser (manualen kan findes på www.oplysningsskema.dk, ligesom yderligere oplysninger i øvrigt kan hentes hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Center for Kvalitet i ErhvervsRegulering på tlf. 33 30 77 00). For yderligere oplysninger vedrørende konkurrencebegrænsende regler henvises til Konkurrencestyrelsen www.ks.dk, tlf. 72 26 80 00.

5.2. Administrative konsekvenser for erhvervslivet

Administrative konsekvenser omfatter ændringer i virksomheders administrative aktiviteter i forbindelse med løn, personale, regnskab, omsætning og produktion m.v., som er en konsekvens af, at virksomhederne bliver nødt til at følge krav i lovgivningen.

Denne definition fortæller fire ting.

For det første skal der være tale om administrative opgaver, der følger af offentlig regulering. Det er derfor kun administrative opgaver, som virksomhederne gennemfører for at efterleve offentlig regulering, der skal opgøres.

For det andet opstår konsekvenserne både i forbindelse med de regler virksomhederne *skal* følge og de regler, som det er *nødvendigt* for dem at følge. Eksempelvis har virksomhederne pligt til at udarbejde en selvangivelse, hvilket medfører en række administrative konsekvenser for dem. Ligeledes medfører det en række administrative konsekvenser for virksomhederne, når de vil søge om et tilskud. Det står i princippet virksomhederne frit for at søge om tilskuddet. I mange tilfælde vil det dog være nødvendigt for den enkelte virksomhed at få del i et bestemt tilskud, fordi dens konkurrenter også får del i det samme tilskud. For den enkelte virksomhed bliver det således nødvendigt at søge om tilskuddet for at kunne operere på det pågældende marked. Virksomhedens aktiviteter forbundet med ansøgningen er derfor i dette tilfælde defineret som en administrativ konsekvens.

For det tredje opstår administrative konsekvenser ikke kun i forbindelse med det, der normalt forbindes med *administration*. Ofte forbindes administration med bogholderi og lignende, men der kan også være administrative konsekvenser forbundet med fx produktionslinien. Hvis fx producenter af et bestemt miljøfarligt stof bliver pålagt at opgøre den producerede og solgte mængde og efterfølgende indberette tallene

til Miljøstyrelsen, er det ikke en opgave, virksomhederne udelukkende kan udføre på kontoret. Alligevel er der tale om en administrativ aktivitet i virksomheden.

For det fjerde kan administrative konsekvenser både være lettelser og byrder.

De administrative konsekvenser beskrives som *positive*, hvis virksomhedernes omkostninger til administrative aktiviteter reduceres. Det er således positivt, hvis et forslag medfører, at virksomheder ikke længere skal indberette bestemte oplysninger, opbevare bestemt dokumentation, skilte med bestemte oplysninger etc.

De administrative konsekvenser beskrives som *negative*, hvis virksomhedernes omkostninger til administrative aktiviteter øges. Eksempelvis hvis et forslag medfører, at virksomheder skal registrere flere oplysninger, omstille edb- og bogføringssystemer til at håndtere ny information etc.

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved trin 1 og trin 2 i den generelle fremgangsmåde, jf. kap. 2. Hvis lovforslaget vurderes at ændre ved en eller flere af de følgende administrative aktiviteter, vil det med stor sandsynlighed medføre administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Checkliste for erhvervsadministrative konsekvenser

Kan tiltaget have væsentlige konsekvenser for virksomhedens aktiviteter i form af fx:

- Informationsindsamling?
- Beregning og opstilling af tal?
- Kontrolopgaver?
- Behov for korrektioner?
- Indberetning/indsendelse af information?
- Afregning/indbetaling?
- Afholdelse af interne/eksterne møder?
- Opgaver i forbindelse med uddannelse, oplæring mv.?
- Kopiering, distribution, arkivering mv.?
- Andre forhold af betydning for virksomhedernes administrative aktiviteter?

Opgørelsen af de erhvervsmæssige administrative konsekvenser følger de generelle retningslinier beskrevet i kapitel 2.

En række særlige forhold vedr. opgørelse af erhvervsmæssige administrative konsekvenser gør sig imidlertid gældende, hvilket er opsummeret og nærmere beskrevet i boksen nedenfor.

Særligt om opgørelse af erhvervsadministrative konsekvenser

- Opgør erhvervslivets administrative konsekvenser i omstillingsbyrder og løbende konsekvenser
- Forelæg erhvervsrelaterede lovforslag og bekendtgørelser for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen
- Forelæg ny lovgivning med byrder på over 10.000 timer årligt for Regeringens Økonomiudvalg

Opgør erhvervslivets administrative konsekvenser i omstillingsbyrder og løbende konsekvenser. Ved beskrivelsen af et lovforslags administrative byrder for erhvervslivet bør det fremgå tydeligt, om konsekvenserne er omstillingsbyrder eller løbende konsekvenser.

Omstillingsbyrder omfatter det administrative merarbejde, som virksomhederne får på engangsbasis i forbindelse med omstillingen til de nye regler.

Løbende konsekvenser omfatter de varige og vedvarende administrative byrder eller lettelser, som virksomhederne påføres af et lovforslag.

Forelæg erhvervsrelaterede lovforslag og bekendtgørelser for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For de otte ministerier, der traditionelt står for hovedparten af reguleringen af erhvervslivet, skal alle erhvervsrelaterede lovforslag og udkast til bekendtgørelser forelægges Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Center for Kvalitet i ErhvervsRegulering, der vurderer, om de administrative konsekvenser skal undersøges nærmere.⁶⁾

Øvrige ministerier bør oversende deres lovforslag eller bekendtgørelser til Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Center for Kvalitet i ErhvervsRegulering, hvis der er tvivl om, hvorvidt reglerne har administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Det skal bemærkes, at det er muligt at sende et lovforslag eller udkast til bekendtgørelser i høring såvel inden som samtidigt med, at forslaget vurderes nærmere i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

For alle forslag, der vurderes i lovgivningsprocessen, gælder, at de skal oversendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen via www.oplysningsskema.dk.

Forelæg ny lovgivning med byrder på over 10.000 timer årligt for Regeringens Økonomiudvalg. Der er truffet politisk beslutning om, at nye lovforslag og bekendtgørelser med erhvervsadministrative byrder på over 10.000 timer årligt på samfundsplan skal forelægges til drøftelse i Regeringens Økonomiudvalg.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens metoder til at vurdere administrative konsekvenser for erhvervslivet

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen anvender i dag den såkaldte AMVAB-metode (Aktivitetsbaseret Måling af Virksomhedernes Administrative Byrder) til at opgøre virksomhedernes administrative konsekvenser af lovforslag eller bekendtgørelser.

AMVAB-metoden indebærer, at der laves en nøje gennemgang af de erhvervsrelevante regler for at finde de steder, som beskriver virksomhedernes pligt til at stille informationer til rådighed for myndigheder eller tredjepart. Hver af disse informationsforpligtelser består af en række oplysninger, som virksomhederne har pligt til at stille til rådighed - disse betegnes oplysningskrav. For at kunne give de pågældende oplysninger skal virksomhederne gennemføre en række administrative aktiviteter (fx indsamling af informationer i virksomheden). Disse aktiviteter kræver både et internt ressourceforbrug i form af medarbejdernes tidsforbrug og ofte også et eksternt ressourceforbrug i form af udgifter til revisorer, eksterne eksperter og lignende. Samlet set er de administrative omkostninger ved en regel de omkostninger, som er forbundet med at skulle gennemføre de forskellige administrative aktiviteter.

Resultatet af AMVAB-metoden er en kvantificering af de samlede administrative omkostninger (målt i kroner), som virksomhederne har ved at efterleve det pågældende lovforslag eller bekendtgørelse.

AMVAB-metodens systematiske tilgang til at opgøre virksomhedernes administrative byrder af lovforslag, erstatter således de tidligere anvendte testpaneler. For nærmere interesse henvises der til www.amvab.dk.

Som et supplement til AMVAB-undersøgelserne anvender Erhvervs- og Selskabsstyrelsen også andre mere kvalitative metoder til at fastsætte virksomhedernes administrative byrder. Der er tale om dels fokusgrupper og brugertest. *Fokusgrupper* anvendes, når der ønskes et kvalitativt indblik i, hvordan ny regulering kan påvirke virksomhedernes administrative aktiviteter. Deltagerne er primært virksomheder og/eller repræsentanter fra branche- og erhvervsorganisationerne. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen arrangerer *bruger- test* af indberetningsskemaer, vejledninger, digitale løsninger og lignende med henblik på at afdække, om der er behov for at foretage ændringer, som gør det nemmere at efterleve lovgivningen for virksomhederne.

Eksempel på administrative byrder for erhvervslivet: Forslag til Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer

7. Administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har været forelagt et af Økonomi- og Erhvervsministeriets virksomhedspaneler og må forventes at have administrative konsekvenser.

Virksomhedspanelet omfattede 5 tilfældigt udvalgte revisionsvirksomheder, hvoraf hovedparten var registrerede revisionsvirksomheder. 75 procent af de adspurgte virksomheder antog, at de vil blive administrativt berørt af forslaget, hvilket svarer til ca. 1.200 revisorvirksomheder på landsplan. Ud fra virksomhedernes besvarelser forventes der både omstillingsbyrder og løbende byrder ved lovforslaget. Omstillingsbyrderne er i gennemsnit ca. 60 timer pr. virksomhed. På landsplan forventes omkring 450 virksomheder at få omstillingsbyrder, hvilket betyder samlede omstillingsbyrder på mellem 11.000 og 40.000 timer. Byrderne er først og fremmest forbundet med etablering af systemer til den som følge af EU-henstillingen foreslåede obligatoriske kvalitetskontrol. De gennemsnitlige løbende byrder mente panelet årligt ville være ca. 80 timer pr. virksomhed. Det svarer til, at ca. 600 virksomheder vil opleve løbende administrative byrder, hvilket på landsplan vil medføre samlede årlige byrder på mellem 25.000 og 74.000 timer.

Selvom den obligatoriske kvalitetskontrol i revisorloven medfører administrative byrder for revisionsvirksomhederne, ønsker revisorerne loven. Størstedelen eller 66 procent af virksomhederne mente, trods øgede byrder, at loven vil være en forbedring af vilkårene for deres branche. Kun 12 procent af virksomhederne mente, at loven vil være en forværring.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Nej	Lovforslaget har været forelagt et af Økonomi- og Erhvervsministeriets virksomhedspaneler og

		må forventes at have administrative konsekvenser for revisionsvirksomheder. Byrderne forventes især at være forbundet med indførelse af den som følge af EU-henstillingen foreslåede obligatoriske kvalitetskontrol.
--	--	--

Kilde: L 144 (som fremsat) 2002-03: Forslag til lov om statsautoriserede og registrerede revisorer.

Eksempel på administrative lettelser for erhvervslivet: Forslag til Lov om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække

Loven ophæver kravet om selvstændige mark- og gødningsplaner for de jordbrugere, der søger om hektarstøtte. Landmænd kan således fremover samle indberetninger, der før krævede blanketter, til én indberetning med én tidsfrist.

8. Administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget er af Økonomi- og Erhvervsministeriet forelagt et fokuspanel for at belyse de administrative konsekvenser af ændringerne. Undersøgelsen er baseret på interview med 102 virksomheder. Heraf forventer i alt 90 virksomheder, at de vil blive administrativt berørt af lovforslaget. 96 pct. af disse 90 virksomheder forventer helt at undgå administrative byrder ved lovforslaget, mens 2 pct. forventer at få omstillingsbyrder, og 2 pct. forventer løbende byrder. 76 pct. vurderer, at de vil få administrative lettelser som følge af lovforslaget. Det svarer til, at der på samfunds niveau er 36.000 virksomheder, som får lettelser, og de samlede lettelser kan beregnes til at være i et interval mellem 73.000 og 120.000 timer pr. år. 61 pct. af virksomhederne forventer et reduceret behov for ekstern assistance på løbende basis, svarende til i gennemsnit 2.500 kr. årligt. På samfunds niveau kan lettelserne i virksomhedernes samlede omkostninger beregnes til at være i et interval mellem 31 og 150 mio. kr. pr. år. Lettelsen er markant større for planteavlere end for husdyrproducenter.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Forslaget om fælles indberetning vil medføre betydelige administrative lettelser for erhvervslivet.	Ingen

Kilde: L 110 (som fremsat) 2002-03: Forslag til lov om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække.

Relevante data

For relevant information og data til vurdering af de erhvervsadministrative konsekvenser, henvises til Erhvervs- og Selskabsstyrelsens manual til vurdering af administrative konsekvenser (manualen kan

findes på www.oplysningsskema.dk, hvor der også findes en step-by-step guide til vurderingen af et lovforslags eller en bekendtgørelses administrative konsekvenser). For yderligere information om danske virksomheder henvises til Danmarks Statistik og www.kob.dk eller www.CVR.dk.

Kontakt for yderligere information

Spørgsmål vedrørende vurderingen af erhvervsmæssige *økonomiske* og *administrative* konsekvenser kan rettes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsens Center for Kvalitet i ErhvervsRegulering.

Telefon 33 30 77 00

Yderligere information kan findes på www.eogs.dk

Kapitel 6

Miljømæssige konsekvenser

Det fremgår af *Statsministeriets cirkulære*, § 7, at bemærkningerne bør indeholde en miljømæssig konsekvensvurdering, hvis ressortministeriet skønner, at et lovforslag vil have væsentlige konsekvenser for miljøet.

Ifølge *Statsministeriets cirkulære*, § 7, stk. 2 omfatter miljømæssige konsekvenser et lovforslags mulige virkninger på henholdsvis sundhed og sikkerhed, flora, fauna, jordbund, vand, luft, klima, landskab, ressourcer, affald, bygninger og kulturarv.

Eksempler på *positive* miljømæssige konsekvenser kan være støjreduktioner, kvalitetskrav til boligbyggeri, forbedrede betingelser for naturen, reduktion af affald, energibesparelser, bevaring af kultur- og landskabstræk mv.

Eksempler på *negative* miljøkonsekvenser kan være mere trafik (fx længere transport eller mere energi-krævende transportformer), indskrænkning af natur- eller friluftsarealer, øget produktion af affald og spildevand, øget energiforbrug mv.

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved trin 1 og trin 2 i den generelle fremgangsmåde. Spørgsmålene kan anvendes til at vurdere, om et forslag har miljømæssige konsekvenser.

Checkliste for miljømæssige konsekvenser

Kan tiltaget have væsentlige konsekvenser for:

- Befolkningens sundheds- eller sikkerhedstilstand ved ændringer i miljøet?
- Planters og dyrs udbredelse?
- Jordkvaliteten?
- Luftkvaliteten?
- Støjniveauet?
- Kvaliteten af vandet i vandløb og søer?
- Havmiljøet?
- Kvaliteten af grundvandet?
- Landskabet og arealanvendelsen
- Bevaringsværdige bygninger
- Arkæologiske spor?

- Ressourceforbruget fx brændstoffer, mineraler, råstoffer, afgrøder?
- Mængden eller arten af affald?
- Andre forhold af betydning for miljøet?

Kan der med sikkerhed svares *nej* på samtlige spørgsmål i checklisten, vil forslaget næppe medføre miljømæssige konsekvenser.

Er svaret *ja* eller *måske*, må man gå videre med undersøgelsen, medmindre det på stående fod kan afgøres, at der ikke er tale om *væsentlige* konsekvenser.

Opgørelsen af de miljømæssige konsekvenser følger de generelle retningslinier beskrevet i kapitel 2.

I dette afsnit er nærmere beskrevet forhold, som særligt gør sig gældende for opgørelse af miljømæssige konsekvenser.

Særligt om opgørelse af miljømæssige konsekvenser

- Vurder væsentligheden af de miljømæssige konsekvenser
- Brug forsigtighedsprincippet, hvis der er usikkerhed om de miljømæssige konsekvensers væsentlighed
- Gør vurderingen af miljømæssige konsekvenser offentligt tilgængelig
- Redegør for eventuelle afværgende foranstaltninger ved forventede negative miljøkonsekvenser
- Foretag en VVM-undersøgelse ved anlægslove

Vurder væsentligheden af de miljømæssige konsekvenser. Når det skal afgøres, om en forventet påvirkning er væsentlig, må flere elementer tages i betragtning. Udover de forhold, der er nævnt i den tidligere boks omhandlende checkspørgsmål om væsentligheden af konsekvenser, må nedenstående seks forhold tages i betragtning ved miljøkonsekvenser.

For det første er det en hjælp at vurdere den forventede påvirkning i forhold til eventuel eksisterende lovgivning på området, eksempelvis en vurdering af hvilke konsekvenser Vandmiljøplan 2 forventes at få på de regler, der fulgte af den tidligere vandmiljøplan 1.

For det andet må det overvejes, om et lovforslag medfører ændringer i forhold til eventuelle fastsatte grænseværdier. Hvis dette er tilfældet, er der som udgangspunkt tale om en væsentlig miljømæssig konsekvens. Der findes dog kun grænseværdier for en mindre del af miljøområdet.

Konsekvenser for grænseværdier

Grænseværdier findes bl.a. i forhold til støj, kemikalier, spildevand, grundvand og luft. Grænseværdier fastsættes i forhold til:

- Udledninger fra kilden, fx hvor meget der må udledes til luften, vandløb, grundvandet m.m.
- Graden af påvirkningen hos recipienten i det omgivende miljø (vandløbet, menneskene, boligområdet, produktet), fx hvor høje koncentrationer modtageren må udsættes for. Grænseværdier fastsættes i forhold til graden af påvirkninger, fx indholdet og koncentrationen af miljøfremmede stoffer i produkter, vandløb, grundvand og luften eller koncentrationen af lugt, støv og støj i forskellige områder etc.

For det tredje må det overvejes, om forudsætningerne for at opfylde opstillede miljømålsætninger ændres væsentligt som følge af et lovforslag. Det er derfor en god idé at se på opstillede målsætninger, fx miljøpolitiske, natur- eller sundhedspolitiske målsætninger, som er fastlagt i nationale handlingsplaner og redegørelser, og vurdere de forventede påvirkninger i forhold hertil.

Eksempler på målsætninger med et miljømæssigt indhold⁷⁾

- Negative påvirkninger fra kemikalier skal reduceres, og farlige stoffer skal hurtigere erstattes med mindre farlige
- Støjgenerne skal reduceres
- Levesteder for hjemmehørende dyr og planter skal bevares og genskabes
- Fødevarerne skal være sikre og fri for forurening
- Grundvandet og drikkevandet skal beskyttes

I bilag A findes en oversigt over eksisterende handlingsplaner, strategier m.m. hvori der indgår målsætninger for den fremtidige miljøtilstand og – udvikling.

For det fjerde kan vurderingen af væsentlighed afgøres ved at se på, hvor intensiv en miljøpåvirkning, der er tale om. Det skal vurderes, om der er tale om en omfattende fravigelse i forhold til den eksisterende miljøtilstand, herunder om påvirkningen medfører afgørende forandringer for fx befolkningen, dyre- eller plantearter, landområder, grundvandet etc.

For det femte må det overvejes, hvor udbredt miljøpåvirkningen er. Omfanget af påvirkninger kan være alvorlige, men for en mindre eller lille gruppe. Omvendt kan påvirkninger være mindre alvorlige, men til gengæld berøre en stor del af befolkningen eller af en bestand.

For det sjette er det nødvendigt at overveje den kumulative effekt af et lovforslag. Den umiddelbare påvirkning af miljøet kan synes helt ubetydelig, men sammenlagt kan effekten blive ganske væsentlig, hvis påvirkningen foregår mange steder eller over længere tid. I den forbindelse må det overvejes, om en miljøpåvirkning ophobes over tid, om en påvirkning er midlertidig eller permanent, og om en ændring af miljøtilstanden er uigenkaldelig. Er en påvirkning uigenkaldelig, dvs. kan der ikke laves om eller udbedres senere, vil der som oftest også være tale om en væsentlig miljømæssig konsekvens.

Hvis der er usikkerhed om, hvorvidt miljøpåvirkninger kan betegnes som væsentlige, bør de undersøges nærmere i den indledende vurdering af lovforslagets konsekvenser. Hvis det herefter konkluderes, at der ikke forventes væsentlige miljømæssige konsekvenser, skal der ikke foretages nærmere. Konklusionen skal i så fald ikke beskrives i bemærkningerne til lovforslaget.

Gør vurderingen af miljømæssige konsekvenser offentlig tilgængelig. Konventionen om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsafgørelser på miljøområdet (Århuskonventionen) er blevet implementeret i dansk lovgivning. Konventionen indebærer, at borgerne skal have adgang til oplysninger og have mulighed for at deltage i beslutninger vedrørende miljø samt have særlig adgang til at klage på miljøområdet.

Som konsekvens heraf skal offentligheden i den eksterne høringsperiode have mulighed for at få indsigt i vurderingen af de miljømæssige konsekvenser. Denne medvirken fra offentligheden kan være med til at sikre, at alle relevante miljøpåvirkninger vurderes, samt at ministeriet ikke senere i forløbet får ubehagelige overraskelser i form af ønsker om yderligere undersøgelser.

Hvis der konstateres omfattende miljømæssige konsekvenser, eller hvis der er usikkerhed forbundet med de vurderede resultater, kan dette påpeges i det medfølgende høringsbrev, så relevante høringsparter, herunder offentligheden, bliver gjort opmærksom herpå.

Redegør for eventuelle afværgende foranstaltninger ved forventede væsentlige negative miljøkonsekvenser. I de tilfælde, hvor der forventes væsentlige negative miljøkonsekvenser, anbefales det, at der kort redegøres for, hvilke afværgende foranstaltninger lovforslaget eventuelt indeholder, samt en beskrivelse af hvordan og over hvilket tidsrum de negative virkninger forventes reduceret. Er der tale om negative miljøkonsekvenser, som ikke kan undgås eller afværges, bør der i givet fald redegøres herfor.

Herudover bør der redegøres for mulige initiativer til eventuelle opfølgingsprogrammer, hvor det kan kontrolleres, at de negative konsekvenser ikke overstiger et acceptabelt niveau, eller at de foreslåede afværgeforanstaltninger giver resultat.

Ved opgørelsen af de samlede miljøkonsekvenser må der i sidste ende tages højde for virkningerne af de planlagte afværgende foranstaltninger. Alternativt foretages en beregning af omkostningerne for samfundet, hvis der ikke iværksættes afværgende foranstaltninger.

Foretag en VVM-undersøgelse ved anlægslove. Når der skal fremsættes forslag om at gennemføre anlægsprojekter ved lov (anlægslove), skal der forinden være foretaget en særlig VVM-undersøgelse (Vurdering af Virkninger på Miljøet).

Formålet med VVM-undersøgelsen er at vurdere anlæggets påvirkninger på miljøet, inden anlægget vedtages og realiseres. I undersøgelsen indgår blandt andet en beskrivelse af anlægsprojektet, en oversigt over undersøgte alternativer samt en beskrivelse af projektets kortsigtede og langsigtede påvirkning af miljøet. Resultaterne fra VVM-undersøgelsen skal fremgå af bemærkningerne til lovforslaget.

Eksempel på miljømæssige konsekvenser: Forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse af havmiljøet

Lovforslaget indeholder bl.a. regler om behandling af bagatelsager i forbindelse med retsforfølgning i sager om ulovlig olieudtømning.

Miljømæssige konsekvenser

Det forventes, at det med den ændrede behandling af bagatelsager for så vidt angår olieudtømninger vil give en miljømæssig forbedring på længere sigt. Mange mindre olieudslip kan være ligeså miljøskadelige som ét stort. Det forventes at have en præventiv effekt, når den ændrede behandling af bagatelsager rygtes eller erfares af skibsfartserhvervet.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Miljømæssige konsekvenser	Det forventes, at det med den ændrede behandling af bagatel-	Ingen

	sager for så vidt angår olie- udtømninger vil give en miljø- mæssig forbedring på længere sig. Mange mindre olieudslip kan være ligeså miljøskadelige som ét stort. Det forventes at have en præventiv effekt, når den ændrede behandling af ba- gatelsager rygtes eller erfares af skibsfartserhvervet.	
--	---	--

Kilde: L 58 (som fremsat) 2001-02, 2. samling: Forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse af havmiljøet.

Eksempel på miljømæssige konsekvenser: Forslag til lov om ændring af lov om kemiske stoffer og produkter

Lovforslaget indeholder bl.a. nye regler om mulighederne for at revurdere godkendelser af plantebe-
skyttelsesmidler som følge af nye eller ændrede grænseværdier for restindhold af pesticider i fødevarer
og foderstoffer. Desuden foreslås en regel om at genoptage vurderingen af bekæmpelsesmidler, selvom
den eksisterende godkendelsesperiode ikke er udløbet. Reglen er en følge af et nyt EU præparatdirektiv

Miljømæssige konsekvenser

For så vidt angår reglerne i den foreslåede paragraf 33, stk. 5 og 7 (dvs. de ændrede godkendelses-
regler), forventes et højere beskyttelsesniveau for menneskers og dyrs sundhed, fordi reglerne om
restindhold af plantebeskyttelsesmidler i fødevarer skærpes og anvendelsen i visse afgrøder vil bortfal-
de. Reglen om genoptagelse af sager som følge af det nye præparatdirektivs regler vil sikre ensartede
regler og en fortsat høj standard for klassificering, emballering og etikketering.

Oversigt over lovforslagets konsekvenser (uddrag)

	Positive konsekvenser	Negative konsekvenser
Miljømæssige konsekvenser	Positive sundhedsmæssige kon- sekvenser, idet grænseværdierne for pesticidrester skærpes og an- vendelsen i visse afgrøder falder bort.	Ingen

Kilde: L 98 (som fremsat) 2002-03: Forslag til lov om ændring af lov om kemiske stoffer og produkter. (Revurdering af godkendelser mv.).

Kontakt for yderligere information

Spørgsmål vedrørende vurderingen af de miljømæssige konsekvenser kan rettes til Miljøministeriet (Skov og Naturstyrelsen).

Telefon: 39 47 20 00 www.sns@sns.dk

Kapitel 7

Andre konsekvenser

Det følger af *Statsministeriets cirkulære*, at en række konsekvenser er obligatoriske at vurdere. Årsagen er, at disse konsekvenser både er væsentlige og hyppigt forekommende.

De obligatoriske vurderinger giver imidlertid ikke nødvendigvis et fuldt dækkende billede af konsekvenserne af et lovforslag. Derfor kan der efter omstændighederne være grund til at redegøre for andre typer af konsekvenser, jf. *Justitsministeriets Vejledning om lov kvalitet*.

Nedenfor beskrives tre eksempler på andre typer af konsekvenser: regionale konsekvenser, herunder for landdistrikter, konsekvenser for frivilligt arbejde og ligestillingsmæssige konsekvenser. Disse konsekvenser skal beskrives i bemærkningerne til lovforslaget, hvis det er nødvendigt for at give en fyldestgørende beskrivelse af lovforslagets konsekvenser. Konsekvenserne skal ikke anføres i det afsluttende skema.

Herudover kan vejledningen i ligestillingsmæssige konsekvenser også være inspirationskilde til vurdering af konsekvenser for andre målgrupper (fx aldersgrupper, handicappede, etniske grupper, arbejdsløse, indkomstgrupper mv.).

7.1. Regionale konsekvenser, herunder for landdistrikter

Både lovforslag og administrative forslag bør vurderes med henblik på at identificere *regionale konsekvenser, herunder konsekvenser for landdistrikter*. Hvis disse konsekvenser vurderes at være væsentlige, bør der i forlængelse heraf gennemføres en nærmere vurdering af deres karakter, omfang mv.

De regionale konsekvenser af lovgivningsmæssige og administrative tiltag, herunder konsekvenser for landdistrikter, skal vurderes, således at påvirkning af udviklingen i en region, landdistrikt mv. vurderes i en sammenhæng.

Formålet med at foretage en konsekvensvurdering er bl.a.,

- at vurderingen kan indgå i beslutningsgrundlaget med henblik på at inddrage hensynet til den regionale balance og udvikling i landdistrikterne, samt
- at eventuelle væsentlige negative konsekvenser kan overvejes imødegået ved ændringer i tiltaget/alternative tiltag/andre afbødende tiltag.

Ved en regional konsekvensvurdering forstås en vurdering af væsentlige konsekvenser for udviklingen i de danske geografiske regioner set i relation til den til enhver tid siddende regerings regionale- og landdistriktpolitiske målsætninger, jf. bl.a. regeringens årlige regional- og landdistriktpolitiske redegørelse til Folketinget. Der skal som led i vurderingen indgå de positive og/eller negative konsekvenser for landdistrikterne, som mange steder står overfor markante omstillinger med fx et faldende befolkningstal, hvilket kan stille nye krav til tilpasningsdygtighed.

Konsekvenserne kan beskrives som *positive*, hvis de kan medføre mere gunstige forhold i de enkelte regioner, herunder landdistrikter, give mere balancerede udviklingsmuligheder eller smidiggøre en uafvendelig omstilling.

Konsekvenserne kan omvendt beskrives som *negative*, hvis de kan medføre mindre gunstige forhold i regioner, herunder landdistrikter, som i forvejen er udsatte, fx yderområder, eller hvis de besværliggør en omstilling, fx ved at hindre innovative løsninger i tyndt befolkede områder.

Det er væsentligt at bemærke, at et tiltag kan have både positive og negative konsekvenser, fx positive for nogle områder men negative for andre eller negative på kort sigt men positive på længere sigt.

I boksen nedenfor er anført en række spørgsmål, som kan anvendes til screening og afgrænsning i trin 1 og trin 2 i den generelle fremgangsmåde. Det er vigtigt at være opmærksom på, at spørgsmålet om væsentlighed må ses i forhold til de berørte regioner, herunder landdistrikter. Konsekvenser i forhold til udsatte regioner og landdistrikter kan således have særlig betydning.

Hvis lovforslaget har væsentlige regionale, herunder landdistrikts-relaterede, konsekvenser, skal den nærmere vurdering af konsekvenserne indgå i bemærkningerne til lovforslaget. Det bør ligeledes fremgå af lovforslagets bemærkninger, hvis der er foretaget en større konsekvensvurdering. Skønnes der ikke at være regionale, herunder landdistriktsrelaterede, konsekvenser, eller skønnes disse konsekvenser ikke at være væsentlige, er der ikke krav om, at dette anføres i bemærkningerne.

Checkliste for regionale, herunder landdistriktsrelaterede, konsekvenser

Kan tiltaget have væsentlige konsekvenser for:

- Antallet af statslige arbejdspladser i regionerne, herunder landdistrikterne?
- Regionernes, herunder landdistrikternes, beskæftigelsesniveau?
- Den gennemsnitlige indkomst (inkl. overførsler) hos befolkningen i regionerne, herunder landdistrikterne?
- Produktion og produktionsvilkår for private og offentlige virksomheder i regionerne, herunder landdistrikterne?
- Bosætningsmønstret i regionerne, herunder landdistrikterne?
- Tilgængelighed af kultur og offentlig service herunder sundhedsydelser (almen læge, sygehuse mv.)?
- Tilgængelighed af privat service i nogle regioner, herunder landdistrikter?
- Tilgængelighed af uddannelsesmuligheder i regionerne, herunder landdistrikterne?
- Infrastrukturen i regionerne, herunder landdistrikterne?
- Andre forhold af betydning for regionernes, herunder landdistrikternes, udvikling?
- Et eller flere landdistrikter, yderområder eller andre udsatte regioner som fx Bornholm, Lolland-Falster, det sydfynske område, andre mellemstore øer, Nord- og Nordvestjylland samt Sønderjylland?

Opgørelsen af de regionale, herunder landdistriktsrelaterede, konsekvenser følger de generelle retningslinier beskrevet i kapitel 1 og 2.

En række særlige forhold vedrørende opgørelse af regionale, herunder landdistriktsrelaterede, konsekvenser gør sig derudover gældende, hvilket er opsummeret i boksen og nærmere beskrevet nedenfor.

Særligt om opgørelse af regionale konsekvenser, herunder for landdistrikter

- Foretag en relevant geografisk afgrænsning og inddeling (funktionelle regioner, administrative regioner eller ensartede geografiske områder såsom landdistrikter)
- Vurder behovet for en gennemgang af konsekvenser for de enkelte berørte regioner, herunder for landdistrikter (inklusiv for udsatte regioner og landdistrikter)
- Vurder særskilt konsekvenser for den regionale fordeling af statslige institutioner og arbejdspladser

Foretag en relevant geografisk afgrænsning og inddeling (funktionelle regioner, administrativ organisering, eller ensartede geografiske områder såsom landdistrikter). Ved vurderingen af de regionale, herunder landdistriktsrelaterede konsekvenser arbejdes der med tre typer af regioner:

1. En inddeling i *funktionelle regioner* følger geografiske områder fastlagt ud fra funktioner som fx pendlingsbaserede arbejdsmarkedsregioner
2. En inddeling efter *administrativ organisering* kan fx følge kommune- eller regionsgrænse.
3. Ensartede geografiske områder er kendetegnet ved særlige fælles egenskaber. Inden for denne kategori skal der foretages en vurdering af konsekvenser for landdistrikter.

Vurder behovet for en gennemgang af konsekvenser for de enkelte berørte regioner, herunder landdistrikter (inklusiv for udsatte regioner og landdistrikter). I visse tilfælde kan der følges en overordnet afgrænsning af regioner. I andre tilfælde vil forslaget angå en specifik geografisk defineret region, fx ved nedlæggelse af en konkret statslig institution. Her bør konsekvenserne for de enkelte berørte regioner, herunder landdistrikter, gennemgås.

Vurder særskilt konsekvenser for den regionale fordeling af statslige institutioner og arbejdspladser. En regional balance i den fremtidige fordeling af statslige institutioner og arbejdspladser er en særskilt målsætning for regeringen. En geografisk fordeling af statslige institutioner og arbejdspladser er væsentlig af flere grunde, blandt andet af hensyn til tilgængeligheden af statslige tjenester og beskæftigelsesniveauet i regionerne.

Ved placering eller nedlæggelse af en statslig institution bør det således vurderes, om det er muligt at tilgodese de egne af landet, hvor den økonomiske udvikling ligger under gennemsnittet. Nye statslige arbejdspladser bør som udgangspunkt placeres uden for hovedstadsområdet.

Der bør endvidere tages stilling til, hvilke andre hensyn der ligger til grund og er tillagt større betydning for den pågældende placering/omstrukturering/nedlæggelse - fx af omkostningsmæssig, rekrutteringsmæssig, tilgængelighedsmæssig eller faglig art.

Eksempel på beskrivelse af regionale, herunder landdistriktsrelaterede, konsekvenser: Forslag til lov om ændring af lov om planlægning. (Udvidelse af sommerhusområder i kystnærhedszonen)

Undersøgelsen *Potentielle regionaløkonomiske effekter ved etablering af sommerhuse i yderområder* fra januar 2004 peger på, at der under nogle bestemte forudsætninger kan skabes arbejdspladser og flere lokale indtægter gennem udbygning med sommerhuse.

I denne undersøgelse konkluderes,

- at der er positive regionaløkonomiske effekter ved at udlægge nye sommerhusgrunde,
- at effekterne svinger fra sted til sted afhængigt af efterspørgselspresset og bredden i det lokale erhvervsliv, og

- at kun en detailanalyse kan give en vurdering af effekterne ved udlæg af sommerhusgrunde på den enkelte lokalitet.

Kilde: L 202 (som fremsat): Forslag til lov om ændring af lov om planlægning. (Udvidelse af sommerhusområder i kystnærhedszonen).

Relevante data

For relevant information og data til vurdering af regionale, herunder landdistriktsrelaterede konsekvenser henvises til Danmarks Statistik, Økonomi- og Indenrigsministeriets kommunale nøgletal, det kommunale budget og regnskab samt KL's kommunalstatistiske meddelelser.

7.2. Forholdet til den frivillige indsats

Et lovforslag bør vurderes med henblik på at fastlægge konsekvenserne for den frivillige indsats på det sociale område, hvis det vurderes at være relevant for at give et fyldestgørende billede af et lovforslags konsekvenser. Herefter kan det overvejes at omtale vurderingen i bemærkningerne til lovforslaget.

Det følger af en enstemmig vedtagelse om samarbejdet mellem kommuner og de frivillige sociale organisationer i Folketinget fra januar 2004.⁸⁾ Her fremgår det, at Folketinget pålægger regeringen "at understøtte en fortsat udvikling af samarbejdet ved at kommende love m.v. vurderes i forhold til deres konsekvenser for den frivillige indsats, således at de ikke får utilsigtede virkninger".

Formålet med konsekvensvurderingen i forhold til den frivillige indsats er således at sikre en fortsat positiv udvikling af den frivillige indsats og kommuners samarbejde med frivillige sociale organisationer, fx i form af partnerskaber mellem det offentlige og de frivillige organisationer.

Checkliste for konsekvenser for den frivillige indsats

Kan tiltaget have væsentlige konsekvenser for:

- De frivillige organisationers funktion i det sociale arbejde?
- Udbuddet af sociale tilbud fra de frivillige organisationer?
- Tilgængelighed af frivillige tilbud i det sociale arbejde?
- Samarbejdet mellem kommuner og de frivillige sociale organisationer?
- Fordelingen af ressourcer til de sociale frivillige organisationer (opgjort i penge, tid, arbejdsudbud eller andre relevante forhold)?

Enkelte særlige forhold vedr. opgørelse af konsekvenser for den frivillige indsats gør sig derudover gældende. Disse er beskrevet nedenfor.

Særligt om opgørelse af konsekvenser for den frivillige sociale indsats

- Vurder om de frivillige organisationer får flere rettigheder som følge af lovforslaget
- Vurder om de frivillige organisationer får flere forpligtelser som følge af lovforslaget
- Vurder om lovforslaget harmonerer med § 115 i lov om social service

Vurder om de frivillige organisationer får flere rettigheder som følge af lovforslaget. Der bør foretages en vurdering af, om det frivillige arbejde får videre beføjelser af lovforslaget. Her bør det også vurderes, om de sociale myndigheder og de frivillige organisationers rettigheder påvirkes i forskellig grad af lovforslaget.

Vurder om de frivillige organisationer får flere forpligtelser som følge af lovforslaget. Der bør foretages en vurdering af, om de frivillige organisationer pålægges flere forpligtelser ved lovforslaget.

Vurder om lovforslaget harmonerer med § 115 i lov om social service. Det fremgår af §115 i lov om social service, at kommuner har pligt til at samarbejde med frivillige organisationer. Det bør således vurderes, om lovforslaget harmonerer med kommunernes pligt til at samarbejde med frivillige sociale organisationer.

Kontakt for yderligere information

Spørgsmål om konsekvensvurderinger for frivilligt arbejde kan rettes til Socialministeriet.
Telefon 33 92 93 00 www.sm.dk

7.3. Ligestillingsmæssige konsekvenser

Ligestillingsvurdering af lovforslag er en vurdering af, om et lovforslag kan have forskellige konsekvenser for den kvindelige og den mandlige befolkning eller dele af disse grupper samt en vurdering af, hvad dette betyder for ligestillingen mellem kvinder og mænd.

Ligestillingsvurderinger har til formål at forhindre, at nye lovforslag eller anden regulering er kønsdiskriminerende eller vil medføre utilsigtede skævheder mellem kønnene.

Når ligestillingsvurderingen er afsluttet, bør der tages stilling til, om vurderingen skal med i bemærkningerne til lovforslaget. Det vil være aktuelt, hvis der er væsentlige ligestillingsmæssige konsekvenser. Er der tale om negative ligestillingsmæssige konsekvenser, bør der gives en forklaring på hvilke forhold, der medfører, at lovforslaget er udformet, som det er.

I nedenstående boks er anført en række spørgsmål, som kan anvendes ved trin 1 og 2 i den generelle fremgangsmåde.

Checkliste for ligestillingsmæssige konsekvenser

Kan tiltaget have væsentlige konsekvenser for:

- Ligestillingen mellem kvinder og mænd?
- Kvinder og mænds muligheder på arbejdsmarkedet?
- Kvinders og mænds rettigheder/pligter?
- Fordelingen af ressourcer til kvinder og mænd på det område, der skal reguleres (gjort op i penge, tid, arbejde, uddannelse, bolig eller andre relevante forhold)?

Til brug for en besvarelse af checklistens spørgsmål, må en række bagvedliggende spørgsmål undersøges. De vigtigste af disse er oplistet nedenfor.

Særligt om opgørelse af ligestillingsmæssige konsekvenser

- Vurder kønsfordelingen i den målgruppe, der berøres af lovforslaget
- Vurder om kvinder og mænd vil få forskellige rettigheder på området af lovforslaget
- Vurder om kvinder og mænds behov og ønsker tilgodeses i lige høj grad med lovforslaget
- Vurder, om lovforslaget opfylder ligestillingspolitiske målsætninger

Vurder kønsfordelingen i den målgruppe, der berøres af lovforslaget. Der bør indhentes tilstrækkelig viden til at vurdere kønsfordelingen i den målgruppe, som påvirkes af lovforslaget.

Vurder om kvinder og mænd vil få forskellige rettigheder som følge af lovforslaget. Der bør foretages en vurdering af, om kvinder og mænds rettigheder påvirkes i forskellig grad af lovforslaget. I givet fald bør det vurderes, om forslagets konsekvenser stemmer overens med forbudet mod indirekte og direkte kønsdiskrimination.

Vurder om kvinder og mænds behov og ønsker tilgodeses i lige høj grad med lovforslaget. Det bør vurderes, om kvinder og mænds ønsker og behov bliver påvirket i forskellig grad af lovforslaget. Til brug herfor kan der indhentes eksternt viden og kompetence på området køn og ligestilling.

Vurder om lovforslaget opfylder ligestillingspolitiske målsætninger. Der bør foretages en vurdering af på hvilken måde, lovforslaget bidrager til at fremme ligestilling som anført i lov om ligestilling af kvinder og mænd og til at opfylde ministeriets egne ligestillingspolitiske målsætninger.

Eksempel på beskrivelse af ligestillingsmæssige konsekvenser: Lov om ændring af lov om social pension og andre love

Følgende blev indskrevet i bemærkningerne til lovforslaget

Ligestillingsmæssige konsekvenser:

I EF-direktivet om ligestilling med hensyn til social sikring er i art. 4 fastsat, at der ikke må finde nogen forskelsbehandling sted på grundlag af køn, hverken direkte eller indirekte. Kravet om 1500 timers beskæftigelse årligt for at optjene opsat pension kan overvejes i relation til spørgsmålet om indirekte diskrimination, da flere kvinder end mænd har en nedsat arbejdstid. I forslaget udregnes venteprocenten for opsat pension ens for mænd og kvinder på grundlag af den gennemsnitlige middellevetid for både mænd og kvinder. Hermed bliver tillægget ens for en mand og en kvinde, der i samme alder opsætter pensionen i lige lang tid, og har ret til samme folkepension. Forslaget indebærer derfor ikke direkte diskrimination.

I EF-domstolens praksis er fastlagt, at der ikke er tale om indirekte diskrimination i strid med direktivet, hvis det mål, man ønsker at forfølge, beror på andre objektivt begrundede faktorer end forskelsbehandling på grund af køn, og hvis de midler, der vælges for at nå målet, er egnede og nødvendige for gennemførelsen af en socialpolitisk målsætning, selvom en given ordning berører langt flere kvinder end mænd.

Formålet med forslaget er en socialpolitisk udvikling af velfærdsstaten. Dette sker ved at indføre en øget fleksibilitet for den enkelte i forhold til tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet, og ved en tilskyndelse til, at flest muligt fremover bidrager aktivt på arbejdsmarkedet. Det vurderes derfor, at forslaget heller ikke indebærer indirekte diskrimination i strid med direktivet.

Kilde: Folketinget 2003-04 – L 3, Lov om ændring af lov om social pension og andre love.

Relevant data

Der henvises til Danmarks Statistik eller www.dst.dk/ligestilling, som indeholder statistik om kvinder og mænd udarbejdet af Danmarks Statistik og til Ligestillingsafdelingen.

Der henvises til vejledning nr. 9364 af 1. marts 2013 om ligestillingsvurdering af lovforslag:

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=154378>

Kontakt for yderligere information

Spørgsmål om ligestillingsmæssige konsekvensvurderinger kan rettes til Ligestillingsafdelingen under ministerressortet for ligestilling.

Telefon 22 68 85 49

Finansministeriet, den 7. maj 2018

KRISTIAN JENSEN

- 1) *Statsministeriets cirkulære*, §§ 4-8, § 11 og § 13.
- 2) Høring af administrative konsekvenser for erhvervslivet i forbindelse med nye lovforslag og udkast til bekendtgørelser er obligatorisk inden for følgende ministerområder: Beskæftigelsesministeriet, Fødevareministeriet, Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, Socialministeriet, Skatteministeriet, Økonomi- og Erhvervsministeriet, Trafikministeriet og Miljø- og Fødevareministeriet.
- 3) De 3 trin anvendes ofte i andre former for konsekvensvurderinger, fx i internationale miljøvurderinger (trin 1: screening, trin 2: scoping, trin 3: assessment og statement).
- 4) Frem til 1.1. 2007 vil der for amtskommunerne i kapitel 3 gælde tilsvarende forhold som for kommunerne.
- 5) Frem til 1.1. 2007 vil der for amtskommunerne i kapitel 3 gælde tilsvarende forhold som for kommunerne.
- 6) De otte ministerier er Beskæftigelsesministeriet, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, Miljøministeriet, Skatteministeriet, Socialministeriet, Trafikministeriet og Økonomi- og Erhvervsministeriet.
- 7) Eksemplerne er bl.a. taget fra: *FÆLLES FREMTID – udvikling i balance. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling*. Regeringen, juni 2002. *Miljø og sundhed hænger sammen – Strategi og handlingsplan for at beskytte befolkningens sundhed mod miljøfaktorer*, Regeringen, juni 2003.
- 8) Jf. Folketingsvedtagelse (V44) som opfølgning på en forespørgsel til socialministeren om Chartret for samspil mellem det frivillige Danmark/Forenings-danmark og det offentlige (F22), som fandt sted d. 14. januar 2004.

Nationale strategier og handlingsplaner, som indeholder miljømæssige målsætninger:

FÆLLES FREMTID – udvikling i balance. Danmarks nationale strategi for bæredygtig udvikling. Regeringen 2002. www.mst.dk (se under Tværgående indsats).

Miljø og sundhed hænger sammen, Strategi og handlingsplan for at beskytte befolkningens sundhed mod miljøfaktorer. Regeringen 2003. www.mst.dk (se under Tværgående indsats).

Grøn markedsøkonomi. Regeringen 2003. www.mst.dk (se under Tværgående indsats).

Sund hele livet – de nationale mål og strategier for folkesundheden 2002-2010. www.ism.dk

Herudover findes et antal strategier og handlingsplaner inden for specifikke miljø- eller natur-sektorområder, som fx affald, vand, klima, pesticider, biodiversitet, skove etc. Desuden findes miljømålsætninger i formålsparagrafferne i de forskellige love på miljøområdet (fx miljøbeskyttelsesloven, naturbeskyttelsesloven, planloven, loven om miljømål (på vandområdet) etc.) www.mim.dk.

Et overblik over statslige interesser og mål i arealanvendelsen og den fysiske udvikling i landet kan ses i publikationen „Overblik over statslige interesser i regionplanrevision 2005“. Miljø- og Fødevareministeriet. www.lpa.dk (Se under Regionplanlægning).

Beskrivelse af den eksisterende miljøtilstand m.m.:

I følgende publikationer kan hentes information om den eksisterende miljøtilstand:

Indikatorer for bæredygtig udvikling. www.mst.dk (Se under Tværgående indsats).

Natur og miljø – samlet indikatorsæt. Miljø- og Fødevareministeriet. www.mst.dk

Sundhed og sygelighed i Danmark 2000 & udviklingen siden 1987. Statens Institut for Folkesundhed.

På Miljø- og Fødevareministeriets hjemmeside findes samlede oplysninger om miljøtilstand og data. www.mim.dk (Se under Miljøstrategi og samfund).

Øvrigt relevant:

Miljøstyrelsens hjemmeside indeholder en emneopdelt oversigt med introduktion om de enkelte emner og aktuelle publikationer. Desuden har Miljøstyrelsen gjort væsentlige miljødata tilgængelige for offentligheden. Se: www.mst.dk

Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside indeholder en emneopdelt oversigt med information om det pågældende emne.

Se: www.sns.dk

Danmarks Miljøundersøgelser er en forskningsinstitution under Miljøministeriet og giver adgang til en lang række data. Se: www.dmu.dk

Energistyrelsens hjemmeside indeholder informationer vedr. energi, herunder om Klimakonventionen og Kyotoaftalen. Se: www.ens.dk

Kulturarvstyrelsens hjemmeside indeholder informationer om kulturarv og kulturmiljø.

Se: www.kuas.dk

Statens Institut for Folkesundhed (Indenrigs- og Sundhedsministeriet) har hjemmeside med oplysninger om folkesundhedsforhold.

Se: www.si-folkesundhed.dk

Landskab og kulturmiljø. Miljøkonsekvensvurderinger i det åbne land 2002. Skov- og Naturstyrelsen. www.sns.dk (udgivelser under L).

De kulturhistoriske interesser i landskabet. Skov- og Naturstyrelsen. www.sns.dk (publikationer under D).

Checkliste til vurdering af et lovforslags obligatoriske konsekvenser

Lovforslagets navn:

Offentlige økonomiske konsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:	Ja	Nej	Bør undersøges nærmere
Udgifter til lønninger?			
Udgifter til køb af varer og tjenesteydelser?			
Udgifter til driftsmæssige foranstaltninger, fx sikkerheds-, sundheds- og miljømæssige foranstaltninger?			
Udgifter til anlægsinvesteringer til infrastruktur, renovation, miljø etc.?			
Udgifter til andre investeringer, fx IT?			
Udgifter til tilskud til personer, virksomheder eller institutioner?			
Besparelser ved effektivisering og rationalisering?			
Indtægter fra salg af varer, tjenesteydelser eller anlæg?			
Indtægter fra skatter og afgifter?			
Andre forhold af betydning for den offentlige økonomi?			

Offentlige implementeringskonsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:	Ja	Nej	Bør undersøges nærmere
Sagsgange – er der ændrede sagsgange?			
Digitaliserede arbejdsgange (understøtter reglerne digitalisering)?			

Forvaltningsretlige krav til sagsbe-handlingen?			
It-systemer (eksisterende eller ud-vikling af nye)?			
Tryk datahåndtering og datadeling?			
Oprettelse/nedlæggelse af instituti-oner?			
Eksisterende institutioners opga-ver?			
Driftsforhold (fx behov for flere lo-kaler, ændrede åbningstider?)			
Personale i antal eller sammensæt-ning?			
Andre forhold af betydning for den offentlige administration?			

Administrative konsekvenser for borgere

Kan tiltaget have konsekvenser for:	Ja	Nej	Bør undersøges nærmere
Gennemskueligheden i lovgivnin-gen?			
Borgernes pligter over for myndig-heder?			
Kommunikation mellem borgere og offentlige myndigheder?			
Borgernes forståelse af ny lovgiv-ning?			
Borgernes valgmuligheder?			
Borgernes adgang til enheder/insti-tutioner, der betjener borgerne (åb-ningstider, antal institutioner, digi-tal betjening etc.)?			
Placeringen af borgerrettede admi-nistrative funktioner?			

Administrative rutiner (fx sagsbehandlingstider), der retter sig mod borgerne?			
Andre forhold af betydning for de krav, der stilles til borgere i forbindelse med administration af lovgivningen?			

Erhvervsøkonomiske konsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:	Ja	Nej	Bør undersøges nærmere
Virksomhedernes omkostninger?			
Virksomhedernes omsætning?			
Virksomhedernes vækst gennem adgangen til ressourcer?			
Markedernes funktionsmåde?			
Antallet af virksomheder i Danmark?			
Adgangen til markedet?			
Virksomhedernes adfærd på markedet?			
Andre forhold af betydning for virksomhedernes økonomi?			

Erhvervsadministrative konsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:	Ja	Nej	Bør undersøges nærmere
Informationsindsamling?			
Beregning og opstilling af tal?			
Kontrolopgaver?			
Behov for korrektioner?			
Indberetning/indsendelse af information?			
Afregning/indbetaling?			

Afholdelse af interne/eksterne møder?			
Opgaver i forbindelse med uddannelse, oplæring mv.?			
Kopiering, distribution, arkivering mv.?			
Andre forhold af betydning for virksomhedens administrative aktiviteter?			

Miljømæssige konsekvenser

Kan tiltaget have konsekvenser for:	Ja	Nej	Bør undersøges nærmere
Befolkningens sundheds- eller sikkerhedstilstand ved ændringer i miljøet?			
Planters og dyrs udbredelse?			
Jordkvaliteten?			
Luftkvaliteten?			
Støjniveauet?			
Kvaliteten af vandet i vandløb og søer?			
Havmiljøet?			
Kvaliteten af grundvandet?			
Landskabet og arealanvendelsen			
Bevaringsværdige bygninger			
Arkæologiske spor?			
Ressourceforbruget fx brændstoffer, mineraler, råstoffer, afgrøder?			
Mængden eller arten af affald?			
Andre forhold af betydning for miljøet?			